

Raad voor Cultuur Jaarverslag 2005
Raad? voor? Cultuur Raad voor Cultuur-
Raad voor Cultuur Raad voor Cultuur
Cultuur RAAD VOOR CULTUUR Raad voor
Cultuurraad voor Cultuur Raad voor
Cultuur Raad voor Cultuur Raad voor Cul-
tuur Jaarverslag 2005 Raad voor
Cultuur Raad voor Cultuur Raad voor Cul-
tuur Raad voor Cultuur Raad voor Cultuur Raad
voor Cultuur Raad voor Cultuur Raad voor Cul-
tuur Jaarverslag 2005 Raad voor Cul-
tuur Raad voor Cultuur Raad voor Cul-
tuur Raad voor Cultuur Jaarverslag
2005? Raad? voor? Cultuur Raad voor
Cultuur Raad voor Cultuur Raad voor Cultuur-
Raad voor Cultuur RAAD VOOR CULTUUR Raad
voor Cultuur Raad voor Cultuur Raad voor

**Raad voor Cultuur
Jaarverslag 2005**

Inhoud

Woord van de voorzitter	5
I. Een terugblik	9
1. Vergaderingen	9
2. Adviezen	11
2.1 Adviezen ten gronde gestuurd door een werkgroep	12
2.2 Adviezen ten gronde volgens een traject met inbreng van externe experts	19
2.3 Adviezen volgens een korte procedure	66
3. Reacties en weerklank	68
3.1 Een greep uit de pers	68
3.2 Parlementaire stukken	70
3.3 Weerklank bij de steunpunten en belangenbehartigers	71
3.4 Overig	72
II. Een vooruitblik	74
4. Aandachtspunten voor 2006	74
5. Interview met beleidsmakers	76
5.1 Gesprek met Bert Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel	76
5.2 Gesprek met Dany Vandenbossche, voorzitter van de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement ..	79
III. Administratief kader en samenstelling	83
6. Legistiek kader	83
6.1. Opdracht	83
6.2. Termijn voor advies	84
6.3. Openbaarheid	84
6.4. Huishoudelijk reglement	84
7. Samenstelling	84
8. Secretariaat	86
9. Informatie over de Raad voor Cultuur	88
Colofon	90

Woord van de voorzitter

Fotograaf: Syb'1 S.-Pictures

Voor de tweede keer presenteert de Raad voor Cultuur een uitgebreid jaarverslag.

We menen dat dit onze verplichting is, te meer daar zo kort na de oprichting van de raad al zijn afschaffing voor de boeg staat. In het kader van de algemene hervorming van de Vlaamse administratie zal in het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media immers een kleinere en overkoepelende strategische adviesraad worden geïnstalleerd die meer is ingebed in de beleidsvoorbereiding van de bevoegde ministers. Het lijkt ons belangrijk

een toetssteen achter te laten die toestaat de werkzaamheid van het nieuwe systeem aan het vorige af te wegen. Hieruit kunnen eventueel methodologische elementen worden ontleend om dit nieuwe systeem optimaal te laten functioneren.

De raad besliste voor zijn adviesfunctie een getrappt systeem in te stellen.

Sommige adviezen zijn slechts rituele, decretaal verplichte handelingen. Het kan weliswaar soms zinvol zijn een sectorspecifiek uitvoeringsbesluit aan het bredere veld te toetsen, maar de Raad voor Cultuur kan hier als platform veelal enkel het sectoradvies onderschrijven als hij niet het hele werk wil overdoen.

Daarnaast wordt geopteerd voor een aantal adviezen ten gronde die worden voorbereid door werkgroepen ad hoc. De groep van de raad is immers groot en is eerder functioneel als een discussieruimte en een klankbord dan een geschikt platform voor tekstproductie.

Voor twee adviezen werd daarbij voor een nog meer uitgebreide werkwijze geopteerd waarbij al bij de werkgroepen externe expertise werd betrokken. De raad organiseerde ook telkens een gesloten minicolloquium waarbij een viertal experts hun opvattingen uiteenzetten op grond van een eerste sneuvelnota van de werkgroep.

Met deze adviezen ten gronde kwam de raad toe aan zijn opdrachten om in het kader van beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie, onafhankelijke en deskundige adviezen en aanbevelingen te verstrekken over culturele ontwikkelingen en een inclusief en intersectoraal cultuurbeleid. Ook de meer specifieke opdrachten kwamen hierin aan bod (de bevordering van culturele participatie, de internationale culturele samenwerking, de bevordering van de creatie, de productie en de bewaring van cultuurproducten).

Pas dit jaar slaagde de raad er overtuigend in om de diverse vragen te heroriënteren naar deze decretale basisopdrachten. Dit heeft verschillende oorzaken.

Ten eerste beschikt de raad nu over een uitgebouwd - weliswaar nog altijd klein maar performant en gemotiveerd - secretariaat. Ten tweede maakte de raad een eigen keuze in de diepgang van adviezen en voerde hij een schriftelijke procedure in die toestaat nodeloze vergaderingen te vermijden. Ten derde stelde het Vlaams Parlement een aantal principiële vragen, waardoor het de raad inzette voor de decretaal voorziene maar in de dagdagelijkse beleidswerkelijkheid niet geoperationaliseerde opdrachten.

Een zuivere werking van de raad blijft echter gehandicapt door de grote onduidelijkheid in de rolverdeling van de diverse beleidsvoorbereidende actoren. De raad besliste dan ook hierover de bevoegde minister en de voorzitter van de Parlementscommissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media te bevragen.

In 2005 bracht de raad 5 adviezen uit op vraag van de Vlaamse Regering (4 namens de minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel en 1 namens de minister van Financiën, Begroting en Ruimtelijke Ordening), 7 op vraag van het Vlaams Parlement, de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media en 1 op eigen initiatief.

Dit advies op eigen initiatief over culturele diversiteit was een uitwerking van door het parlement gevraagde principiële adviezen maar sluit ook aan bij één van de specifieke decretale opdrachten, namelijk de bevordering van culturele participatie en het wegwerken van culturele achterstelling. De raad was verheugd dat deze inzet ook meteen spoorde met één van de hoofdaandachtspunten binnen het participatiebeleid van de minister. De raad meent dat dit lange traject vroeg in een beleidsontwikkeling beter beantwoordt aan het karakter van de

functie van de raad, dan adviezen aan het eind – of zelfs na het eind – van een beleidsrit.

De raad vond met zijn adviezen in 2005 een ruime weerklank, niet enkel omdat er soms aandacht aan werd geschonken tot in de massamedia toe, maar ook omdat betrokken actoren ernaar verwijzen, zoals steunpunten die het diversiteitadvies op hun website opnamen en Aimé Van Hecke voor het advies over cultuur op VRT. De Raad verheugt zich dat de VRT en de politieke wereld in hun denken over cultuur op VRT de weg volgen zoals die uitgestippeld werd in het advies. Bovendien werden alle door de raad aan het parlement geleverde adviezen door de parlementsvoorzitter niet enkel aan de bevoegde commissie overhandigd, maar daarnaast opgenomen bij de officiële parlementaire stukken.

Het Jaarverslag 2005 is in het Frans en het Engels beschikbaar. Zo kan aan deze Vlaamse beleidsvoorbereiding ook internationaal gerefereerd worden.

De raad voor Cultuur heeft het vaste voornemen om in 2006 zijn decretale opdrachten verder op te nemen. Aandachtspunten van de raad voor het komende jaar worden verder in dit jaarverslag opgelijst.

Bart De Baere
Voorzitter

I. Een terugblik

1. Vergaderingen

De Raad voor Cultuur vergaderde 5 keer in 2005. De verslagen hiervan zijn volledig consulteerbaar op de website www.raadvoorcultuur.be.

Verslag van 17 februari 2005 (eerste deel)

1. Goedkeuren verslag van de vergadering en de infosessie creatieve industrieën van 2 december 2004.
2. Afspraken over vergadering in maart en voorbereidingstraject fundamentele adviezen gevraagd door de Parlementscommissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media:
 - visie op het cultuurpact;
 - 'commerciële initiatieven door het beleid waarderen, wat niet betekent subsidiëren...';
 - toegangsprijzen voor cultuur in Vlaanderen, kortingen, tegenover persoonlijke cultuurbetaalkaart met gedifferentieerde entreegelden;
 - visie op de administratieve last;
 - VRT tegenover de kunsten;
 - advies over het internationale cultuurbeleid;
 - visie op strategieën om "cultuurcompetentie" te verhogen;
 - visie over structuur federale culturele instellingen;
3. Afspraken advies over de Unesco verdragen met betrekking tot in- en uitvoer van cultuurgoederen en immaterieel erfgoed.
4. Advies betreffende het reglement voor de subsidiëring van participatie-, experimentele, uitzonderlijke en bijzondere projecten, en hobbyverenigingen 2005.
5. Traject adviesnota VRT.
6. Rondvraag en varia.

Verslag van 17 februari 2005 (tweede deel): minicolloquium "Cultuur op de VRT"

De voorzitter verwelkomt de deskundigen, die achtereenvolgens hun visie over kunst en cultuur op de VRT formuleren.

Verlag van 15 maart 2005

1. Goedkeuren verslag van de vergadering en het colloquium over cultuur en kunst op de VRT van 17 februari 2005.
2. Rapportering over contacten met de VRT-top.
3. Bespreken van het ontwerpadvies over VRT tegenover de kunsten en cultuur.
4. Rapportering door de coaches, desgevallend advisering en/of verdere afspraken met betrekking tot vragen van de Parlementscommissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media.
5. Advies over de Unesco verdragen met betrekking tot in- en uitvoer van cultuuroederen en immaterieel erfgoed.
6. Rondvraag en varia.

Verlag van 26 mei 2005

1. Goedkeuring van het verslag van de vergadering van 15 maart 2005.
2. Mededeling over de stand van zaken van de afgeronde adviezen.
3. Voorstel tot formalisering van verhouding tussen schriftelijke procedure en vergadering.
4. Advies over diversiteit:
 - minicolloquium, reflecties van experts uit diverse invalshoeken;
 - plenaire discussie.
5. Advies administratieve last.
6. Advies toegangsprijzen.
7. Evaluatie impulsfonds.
8. Rondvraag en varia.

Verlag van 27 oktober 2005

1. Diversiteit.
2. Planning en afspraken over de nog niet behandelde adviesvragen van het Vlaams Parlement.
3. Advies over het Programmadecreet 2006 - Ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2006.

Verlag van 8 december 2005

1. Goedkeuren van de verslagen van 15 maart 2005 en 26 mei 2005 (het betreft een formele bevestiging van de goedkeuring via schriftelijke procedure) en van 27 oktober 2005.

2. Cultuurindustrie.
De werkgroep bereidde een ontwerpadvies voor dat ter bespreking en goedkeuring aan de vergadering wordt voorgelegd. De heer Stefaan De Ruyck, kabinetschef, is aanwezig om vragen van de leden te beantwoorden.
3. Federale Culturele en Wetenschappelijke Instellingen.
De werkgroep bereidde een ontwerpadvies voor dat ter bespreking en goedkeuring aan de vergadering wordt voorgelegd.
4. Jaarverslag 2005 .
Wordt aan de leden ter goedkeuring voorgelegd.
5. Cultuurcompetentie.
De werkgroep bereidde een ontwerpadvies voor dat ter bespreking en goedkeuring aan de vergadering wordt voorgelegd.
6. Rondvraag en varia.

2. Adviezen

De adviezen zijn ingedeeld volgens de procedure waarmee de Raad voor Cultuur werkte. Voor de meeste onderwerpen werd een werkgroep samengesteld, met een coach die het geheel in goede banen leidde. Voor enkele adviezen werd een meer uitgebreide procedure gehanteerd waarbij experts werden aangesproken die in een minicolloquium een uiteenzetting gaven en in dialoog traden met de Raad voor Cultuur. De adviezen die via de uitgebreide procedure tot stand kwamen, werden in dit jaarverslag integraal opgenomen. Bij het advies omtrent administratieve last nam de raad zijn tijd om via de steunpunten te weten te komen wat er leeft in het culturele veld. Andere adviezen werden via een korte procedure aangeboden, dit wil zeggen op basis van een bespreking in plenaire vergadering. De adviezen zijn hieronder samengevat terug te vinden (met uitzondering van de twee integrale teksten); de volledige teksten zijn te bekijken via www.raadvoorcultuur.be.

Zeven adviezen werden gevraagd door het Vlaams Parlement. Het gaat met name over de adviezen omtrent de afschaffing van het cultuurpact, cultuur op de VRT, een internationaal cultuurbeleid, toegangsprijzen voor culturele activiteiten en de cultuurbetaalkaart, administratieve last, cultuurindustrie en de federale culturele instellingen. Vier van de dertien adviezen werden door de minister van Cultuur gevraagd: het gaat om de adviezen omtrent de ratificatie van Unesco '70, het reglement voor de subsidiëring van projecten

en hobbyverenigingen, de evaluatie van het Impulsfonds Limburg en het advies over immaterieel cultureel erfgoed. Eén advies, aan gaande het voorontwerp van decreet houdende de bepalingen van begeleiding van de begroting, werd gevraagd door de minister van Begroting. Eén advies, rond culturele diversiteit, werd op eigen initiatief door de raad aangeboden.

2.1 Adviezen ten gronde gestuurd door een werkgroep

2.1.1 Afschaffing van het cultuurpact. Een pleidooi voor diversiteit, openheid, participatie en betrokkenheid (15 maart 2005)

De commentaar bij het cultuurpact (de cultuurpactwetgeving), en vooral bij de toepassing ervan, heeft in het voorbije decennium meermaals een ruime maatschappelijke aandacht gekregen. Waar het pact initieel wou bijdragen tot de bescherming van ideologische en filosofische minderheden, is het vlug verworden tot een instrument van (partij)politisering in het culturele landschap. Deze vaststelling liet ook de politieke wereld niet onberoerd. In het laatste decennium werd met enige regelmaat gepleit voor een andere benadering van het cultuurpact. Waar sommige (politieke) partijen een resoluut pleidooi hielden voor een wijziging, laat staan afschaffing van het cultuurpact, bleven andere maatschappelijke organisaties tezelfdertijd afdwingbare garanties eisen voor de participatie van minderheidsgroepen aan het cultuurbeleid.

Tegen deze achtergrond doet de Raad voor Cultuur volgende suggesties in verband met de actualisering van de cultuurpactwetgeving:

1. De cultuurpactwetgeving is vooralsnog een federale materie. Dit is een anachronisme, vermits in ons staatsbestel de culturele materies tot de exclusieve bevoegdheid behoren van de gemeenschappen. Op federaal niveau moet de bevoegdheid over het cultuurpact aan de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige gemeenschap toegevoegd worden. Dit is de eerste essentiële voorwaarde.
2. Eenmaal dit gerealiseerd kan het oorspronkelijke wettelijke kader vervangen worden door een aangepaste (decretale) regelgeving. We opteren voor de creatie van een nieuw regelgevend kader waarin een aantal bekommernissen van het oude cultuurpact in een nieu-

we vorm worden opgenomen.

3. In deze regelgeving worden een aantal wezenlijke democratische opties verduidelijkt, die beogen dat onze gemeenschap garant staat voor openheid, verscheidenheid, participatie en betrokkenheid. Deze principes met name kennen een dynamische invulling, op alle maatschappelijke terreinen, inzonderheid op het vlak van het cultuurbeleid. We omschrijven de nieuwe principes waarbij we de non-discriminatie van ideologische en filosofische minderheden evenals het feit dat de overheid de burger moet betrekken bij het cultuurbeleid door middel van inspraak en (mede)beheer blijven onderschrijven.
4. Het (sociaal-) culturele aanbod dat de overheid organiseert of subsidieert moet streven naar openheid en verscheidenheid en moet participatie en betrokkenheid stimuleren, zodanig dat alle bevolkingsgroepen en individuen er toegang toe hebben.
5. Strategische beleidskwesties rond het cultuurbeleid worden voor de verschillende beleidsniveaus voorgelegd aan de geëigende adviesorganen. Deze adviesorganen worden samengesteld uit representanten van het maatschappelijk middenveld, waar nodig aangevuld met representanten van andere cultuuractoren en geëngageerde deskundigen. Bij de samenstelling van adviesorganen wordt gezorgd voor diversiteit, kwaliteit en deskundigheid. Aan de mandatarissen wordt niet gevraagd naar hun partijpolitiek engagement.
6. Het beheer van culturele instellingen moet eveneens geënt zijn op diversiteit, kwaliteit en deskundigheid.
7. Bij niet-naleving van de regels, kunnen (vermeende) gedupeerden zich wenden tot een laagdrempelige instantie die gericht is op bemiddeling en verzoening, kortom een geëigende Vlaamse opvolger van de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie.

2.1.2 Naar een samenhangend internationaal cultuurbeleid (15 maart 2005)

In het verleden hebben verschillende overheden sporadisch inspanningen geleverd om acties te ondernemen in de context van een potentieel internationaal cultuurbeleid. Omdat deze initiatieven echter op geen enkel moment gecoördineerd verliepen, en niet vertrokken

vanuit een duidelijke visie die kon resulteren in een samenhangend traject, kunnen we stellen dat Vlaanderen wat het internationale cultuurbeleid betreft nog in zijn kinderschoenen staat. De raad hecht veel belang aan het internationale aspect binnen het cultuurbeleid en is dan ook verheugd dat de huidige minister van Cultuur de ontwikkeling van een internationaal cultuurbeleid als een prioriteit ziet.

Het is voor iedereen duidelijk dat de Vlaamse cultuur op verschillende domeinen een zeer groot prestige heeft in het buitenland. Dat het buitenland onze kunst- en cultuuruitingen de voorbije 20 jaar heeft kunnen ontdekken, heeft niet zozeer te maken met een degelijk internationaal cultuurbeleid, maar wel met ontwikkelingen van onderuit, tot stand gebracht door de kracht en het doorzettingsvermogen van de culturele actoren zelf. Dit betekent echter geenszins dat er geen werk meer aan de winkel is voor het beleid, wel integendeel. Na al die jaren waarin onze beeldend kunstenaars, muzikanten en componisten, theatermakers en choreografen, auteurs, curatoren, programmatoren en andere culturele werkers hun sporen verdienden in het buitenland, en dit in de eerste plaats aan hun eigen kwaliteit en inzet te danken hadden, kan het artistieke en sociaal-culturele veld zich alleen maar verheugen op de interesse die de politiek nu toont om het internationale cultuurbeleid vorm te geven, voldoende te steunen, en een goede coördinatie te garanderen.

De raad wenst 4 punten naar voren te schuiven die essentieel zijn binnen een degelijk toekomstig internationaal cultuurbeleid.

Ten eerste ziet de raad **de plaats van het internationaal cultuurbeleid binnen het algemeen cultuurbeleid** als prioritair. Daartoe is het belangrijk om een internationaal cultuurbeleid in nauwere zin te ontwikkelen, een beleidsniche waarbij de uitwisseling doel op zich is. Deze interpretatie van internationaal cultuurbeleid is onderwerp in de volgende punten. Het tweede punt handelt over **de plaats van een internationaal cultuurbeleid binnen een breder buitenlandbeleid**. De krachtlijnen die binnen het departement Cultuur worden aangegeven, moeten afstemming zoeken met andere niveaus en departementen en moeten vertrekken vanuit een duidelijke agenda. Er moet eveneens worden nagedacht hoe, waar en wanneer Vlaamse cultuur dan wel Belgische cultuur in het buitenland wordt gepromoot. Het overleg tussen cultuur en toerisme is essentieel. Ten

derde moet er **naar een betere coördinatie van de Vlaamse culturele aanwezigheid in het buitenland** worden gestreefd. Een beleid moet keuzes kunnen maken: er is noch voldoende tijd, noch zijn er voldoende middelen om alle cultuuruitingen permanent te exporteren. Betere coördinatie en afstemming, en continuïteit zijn hierbij de codewoorden. Ten slotte is het cruciaal dat **het belang van uitwisseling en netwerking binnen een internationaal cultuurbeleid** correct wordt ingeschat en dat ernaar gehandeld wordt.

2.1.3 Toegangsprijzen voor culturele activiteiten en de cultuurbetaalkaart (26 mei 2005)

De Raad voor Cultuur poneert dit advies tegen de achtergrond van het slopen van participatiedrempels bij maatschappelijk kwetsbare doelgroepen. Hij formuleert eerst enkele bedenkingen bij de eventuele meerwaarde van een cultuurbetaalkaart en geeft vervolgens een advies ten gronde.

1. De cultuurbetaalkaart:

Dit is een interessante piste, maar vooraleer ze in te voeren, is grondig denk- en onderzoekswerk noodzakelijk, zowel binnen de sector als bij de doelgroepen. In eerste instantie pleit de Raad voor Cultuur eerder voor een werking die bottom up is, waarbij lokaal en interlokaal initiatieven op elkaar worden afgestemd. Op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap lijkt eerder een monitoring- en stimuleringsfunctie wenselijk, waarbij bestaande initiatieven in kaart worden gebracht en 'best practices' bekendgemaakt.

2. Toegangsprijzen:

- o De raad pleit voor **autonomie** van de verschillende overheden (steden/gemeenten), van instellingen en organisaties, om initiatieven te ontwikkelen om de participatie van bepaalde groepen te bevorderen, vanuit hun specifieke context.
- o De raad pleit voor een **streven naar betere communicatie** over bestaande toegangsprijzen en kortingssystemen. Dit is noodzakelijk voor elke actor, deze moet in aangepaste vorm gebeuren en moet iedere (potentiële) gebruiker/geïnteresseerde kunnen bereiken.
- o De raad pleit voor **grondig onderzoek** naar effecten van kortingen op participatie aan cultuur in de ruimste betekenis. Hierbij moet niet enkel gedacht worden aan cultuurparticipatie buitenshuis (in theaters, cultuurcentra, enz.) maar ook aan het hele gamma aan

(commerciële) voordeelaanbiedingen in kranten en tijdschriften voor cd's, dvd's, concerten, en dergelijke. Daarnaast dient participatie niet enkel gedacht in termen van consumptie, maar ook in termen van een belang dat gehecht wordt aan culturele manifestaties.

- o De raad pleit voor een **verlaging van de BTW-voet voor nieuwe cd's en dvd's** van 21 naar 6 %, voor een vrijstelling van auteursrechten voor publieke niet-commerciële doeleinden en voor een **kopieerrecht van cd's en dvd's voor educatieve en sociaal-culturele activiteiten**.

2.1.4 Advies omtrent een Vlaams beleid voor cultuurindustrie (8 december 2005)

De Raad voor Cultuur pleit ervoor een soepel maar performant beleid te voeren: stimuli waar kansen zich aandienen, correcties waar de vrije markt en de internationale mechanismen bedreigend werken. In het huidige regeerakkoord zijn ook alle potenties aanwezig om van "**cultuurindustrie**" een actiepoint te maken.

De raad wil de volgende aandachtspunten in het licht stellen met het oog op de verdere ontwikkelingen van een Vlaams beleid

- (1) Het investeren in cultuurindustrie kan geen enkelvoudige beleidsinspanning zijn. Het voeren van een **inherent interdepartementaal beleid en samenwerking** zal bepalend zijn voor de reële slaagkansen. Cultuur, economie, media en onderwijs zijn hierbij allen betrokken en medeverantwoordelijke partijen in een globaal beleid omtrent cultuur en economie.
- (2) Een ondersteuningsbeleid cultuurindustrie moet vooreerst **geschied zijn op een leest van good practices en expertise uit (binnen- en) buitenland, op maat van Vlaanderen**. Voorts dienen niet voor alle functies van dit beleid ook nieuwe steunpunten, instituten e.d. te worden opgericht. Eerder moet er nagegaan worden welke bestaande overheidsinitiatieven reeds geheel of gedeeltelijk deze functies kunnen opnemen. De Raad voor Cultuur hecht grote waarde aan het **beleidsvoorbereidende werk** dat reeds verzet werd betreffende cultuurindustrie en benadrukt het belang van een goede **down-up informering** vanuit de diverse sectoren met het oog op de ontwikkeling van een efficiënt en daadkrach-

tig beleid op maat van de Vlaamse culturele markt. Grosso modo dient het beleid zich op **2 kernactiviteiten** van de cultuurindustrie te richten: op het vlak van **de productie (investeringskapitaal)** en op het vlak van **marketing, visibiliteit, distributie**. De overheid moet daartoe een set van financieringsvormen ontwikkelen voor nieuwe ondernemingen en culturele ondernemers op de volgende vlakken: **investeringen, leningen, ter beschikking stellen van startkapitaal**. Ook de uitwerking van PubliekPrivateSamenwerkingprojecten behoort tot de mogelijkheden. Een investeringsfonds of een impulsfonds (met return on investment) kan worden uitgewerkt om tegemoet te komen aan jonge en kleine culturele bedrijven, voor wie het moeilijk is om kapitaal aan te trekken op de markt. Ook zou de rol van **adviseur, monitor en gids** voor contacten en netwerken moeten worden opgenomen.

Een beleid omtrent cultuurindustrie én de investering daarin (op het investeringsbudget van de Vlaamse Regering en niet op het culturele werkingsbudget) betekenen een noodzakelijke aanvulling op het bestaande subsidiëringbeleid en tevens een belangrijke potentiële meerwaarde voor Vlaanderen op het gebied van o.a. tewerkstelling, specialisatie,...

Doelstelling van een investeringsbeleid is kansen geven aan *producties*/producten om levensvatbaar te worden en (op termijn) economisch winst te verwezenlijken. Elk advies van een investeringsfonds wordt steeds gegeven op basis van een businessplan; de uiteindelijke logica van cultuurindustrie is duurzame, zelfbedruipende projecten creëren die kwaliteitsvol zijn. Met andere woorden worden hier de economische principes van vraag en aanbod, al dan niet gecorrigeerd, gehanteerd binnen cultuur. Gezien deze predominantie van de economische principes op de logica van de culturele productie, wil de Raad voor Cultuur echter **waarschuwen voor een voortgezet sectoraal denken**. Het beleid cultuurindustrie dient eveneens te vertrekken vanuit een **culturele finaliteit**. De culturele kwaliteit moet anders gezegd steeds de motor trekken van het beleid cultuurindustrie, voorafgaand aan de economische factor. Tot slot drukt de raad op het belang van een goede communicatie en van een doorgezet langetermijnbeleid.

2.1.5 Het belang van de federale culturele instellingen voor het cultuurbeleid in Vlaanderen. Visie over een werkbare structuur (8 december 2005)

De ontwikkeling van het statuut van de federale culturele en wetenschappelijke instellingen is in zekere mate een afspiegeling van de ontwikkeling van de Belgische staatsstructuren en de overgang van de unitaire naar de federale staat. Hun huidige specifieke status werd vastgelegd in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 (geconsolideerde wetgeving)¹.

Het uitgangspunt van de Raad voor Cultuur is dat deze instellingen potentieel van kapitaal belang zijn in het cultuurbeleid van Vlaanderen. De federale culturele en wetenschappelijke instellingen vervullen een belangrijke rol in het artistieke, museale en bibliografische erfgoed en op het terrein van levenslang leren, wetenschappelijk onderzoek, vrijetijdsbesteding en toerisme. Ze behoren tot de topinstellingen op Europees niveau.

Echter, tussen de gemeenschappen bestaat er een gebrek aan structurele samenwerking. Er is een duidelijk verschil in dynamiek tussen het beleid van de gemeenschappen op het gebied van kunsten en erfgoed en het beleid van de federale overheid betreffende de culturele en wetenschappelijke instellingen. De samenwerking blijft momenteel al te vaak beperkt tot publieksgerichte activiteiten. Hierdoor gaan kansen verloren. Zo gebeurt er weinig of niets in het domein van studie, inventarisatie, behoud en beheer. Hier is van wederzijdse beïnvloeding en samenwerking weinig sprake. Dit kan leiden tot situaties waarbij initiatieven die in Vlaanderen werden opgezet onbekend blijven op het federale niveau. En die mogelijk, nog erger, een tijd later door het federale niveau opnieuw van voren af aan worden opgezet.

In het memorandum pleitte de raad uitdrukkelijk voor een cultureel akkoord tussen de Gemeenschappen om de samenwerking op het gebied van de culturele initiatieven die wegens hun activiteiten

¹ Art. 6bis, § 2. De federale overheid is echter bevoegd voor: 4° de federale wetenschappelijke en culturele instellingen, met inbegrip van hun onderzoeksactiviteiten en hun activiteiten van openbare dienstverlening. De Koning wijst deze instellingen bij in Ministerraad overlegd besluit aan. Het eensluidend advies van de Gemeenschaps- en Gewestregeringen is vereist voor elke latere wijziging van dit besluit;

uitsluitend tot de bevoegdheid van de gemeenschappen behoren, mogelijk te maken. De raad voegt hier nu met evenveel aandrang een pleidooi aan toe voor een cultureel samenwerkingsakkoord tussen de Staat en de Gemeenschappen. De raad wijst erop dat een expliciet wettelijk kader deze mogelijkheid aanreikt. Het betreft de bijzondere wet van 8 augustus 1980², artikel 92bis §1. Tevens pleit de raad ervoor dat in de overlegorganen van de federale instellingen (de Beheerscommissies) vertegenwoordigers van de Gemeenschappen worden opgenomen, zodat de dialoog geïnstitutionaliseerd wordt.

2.2 Adviezen ten gronde volgens een traject met inbreng van externe experts

2.2.1 Democratie, cultuur, kunst en de VRT (15 maart 2005)

Vlaams parlementsvoorzitter Norbert De Batselier vroeg, namens de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement, aan de Raad voor Cultuur een advies betreffende de nieuwe beheersovereenkomst van de VRT.

De raad streefde naar een operationeel advies dat tevens de maatschappelijke discussie mee kan ondersteunen. De raad vertrok hierbij van een gemeenschappelijk belang tussen de VRT en de culturele sector. Het voorbereidingstraject van dit advies werd gestructureerd op basis van een klassiek communicatieschema waarbij de boodschap, in verhouding tot de context en de code, zich bevindt tussen de zender en de ontvanger (1). De raad organiseerde een gesloten mini-colloquium tijdens hetwelk het kader voor dit advies verder vorm kreeg.

De raad vertrekt in zijn advies van de basisvraag naar het openbaar karakter van de openbare omroep. De raad gaat daarbij uit van de wenselijkheid van een blijvende toonaangevende positie van de VRT. Met zijn voorstellen, hoopt de raad vooral ertoe bij te dragen dat de volgende beheersovereenkomst een rijker palet van strategische doelstellingen aangaat die het openbaar karakter en de democratische inzet van de VRT juist formuleren.

² Geconsolideerde wetgeving: Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen <W 1988-08-08/30, art. 15, 002; Inwerkingtreding: 1989-01-01> en <W 1993-07-16/30, art.61, 006; Inwerkingtreding: 1993-07-30>

Deze strategische doelstellingen dienen volgens de raad ook de aard van het medium zelf te thematiseren. Een dergelijke verbreding kan onder meer worden gestimuleerd door diverse resultaatindicatoren in te zetten. Een dergelijke wezenlijk democratische benadering, maakt de plaats van kunst en cultuur op de VRT niet enkel interessanter en meer voor de hand liggend, ze geeft ook aan hoe deze aan de VRT een meerwaarde kunnen bieden.

SYNOPSIS

Op vraag van Vlaams parlementsvoorzitter Norbert De Batselier en de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media heeft de Raad voor Cultuur een advies geformuleerd naar de nieuwe beheersovereenkomst van de VRT toe. De raad vertrok daarbij van de democratische strategische doelstellingen van een openbare omroep, en vanuit het inzicht dat de culturele wereld en de openbare omroep allebei de plaats van cultuur in het democratisch bestel moeten verdedigen. Ten slotte zou de raad graag zien dat de VRT haar sterke, toonaangevende positie behoudt.

Het uitgangspunt van de raad is evenwel kritisch: zij kan het argument niet aanvaarden dat de VRT moet werken volgens de eigen wetten van het medium en dat die wetten een maximaal publieksbereik beogen. De raad vindt dat een medium op vele creatieve manieren kan worden gebruikt en dat kijkcijfers geen absoluut objectief kunnen zijn, al zijn goeie marketeers zeker belangrijk. De VRT is een culturele instelling, omdat zij bewust omgaat met betekenissen waar mensen mee leven.

Concreet ziet de raad de volgende doelstellingen graag gerealiseerd:

- registratie van belangrijke momenten in onze samenleving met als extra doelstelling die te bewaren in een archief, doelstelling die losstaat van de omroepfunctie
- meer aandacht voor levende cultuur in de diepte, waarbij de VRT zelf de vereiste formats zal ontwikkelen vanuit de inzet van de culturele actoren
- meer aandacht voor levende cultuur in de breedte, door op alle mogelijke momenten en op verschillende manieren cultuur te laten opwellen in de programma's
- speciale aandacht voor de kunsten: de VRT moet ze capteren

wanneer dat interessant is, maar zal ook zelf scheppen en zich laten inspireren door de inzichten van artiesten

- de digitale mogelijkheden zijn nog van secundair belang voor de democratische doelstellingen, al dient de VRT zich wel voor te bereiden op een snel evoluerende toekomst.

Om die doelstellingen te meten, acht de raad het nodig om de resultaatindicatoren te diversifiëren, waarbij de al gebruikte „multidimensionale categorisering” een goede gespreksaanzet is. Bij voorbeeld door de categorieën met kwalitatieve doelstellingen uit te breiden, door meer in te zetten op kwaliteitsbeoordeling, en door behalve met doelgroepen ook te werken met referentiepublieken. De raad ziet ook graag dat alle doelstellingen over alle zenders gespreid worden (weliswaar in gradaties), en niet verdeeld worden. Doelstellingen mogen niet exclusief zijn voor deze of gene zender.

VOLLE TEKST

1. De cultuur van een openbare omroep

De Raad voor Cultuur drukt vooreerst haar appreciatie uit voor de sterke positie die de VRT heeft uitgebouwd, in vergelijking met de openbare omroepen in andere Europese landen. Het lijkt de raad essentieel dat deze positie gevrijwaard wordt, en dat de VRT voor het realiseren van haar democratische inzet een brede reikwijdte mag en moet blijven ambiëren.

Nochtans aanvaardt de Raad voor Cultuur de gedachte niet dat een publieke omroep moet opereren volgens de wetten van het medium dat ze is. Volgens die te gangbare visie bepalen die wetten het programma- en uitzendschema, en tevens de eerste doelstelling: zoveel mogelijk kijkers aantrekken. In die visie, zegt de filosoof Bart Verschaffel, „bestaat de democratische opdracht van de VRT erin op elk moment zoveel mogelijk Vlamingen hetzelfde te laten doen”.

Ook andere doelstellingen zijn belangrijk. De openbare omroep moet verschillende meningen en groepen aan het woord laten of adreseren. „De democratische inzet”, aldus Verschaffel, „ligt ook in de vrijheid van de manieren waarop het medium gebruikt kan worden, in de verschillen tussen de manieren waarop het gebruikt kan worden, in de vrijheid waarmee de mogelijkheden van het medium uit-

getest kunnen worden. Het gaat niet (alleen) over wie en waarover, maar in de eerste plaats over **hoe** gesproken kan worden." Nu kan er over alles gesproken worden, maar enkel „volgens de wetten van het medium", met de „professionals van het medium" als censoren.

Kan de VRT dus tegelijk markt bewust zijn in een concurrentieel medialandschap, en toch vermijden een slaaf te zijn van die markt? Een dictaat van marketeers zou van de VRT een lege doos maken, maar goede marketeers zijn onmisbaar voor het welslagen van een openbare omroep.

Essentieel voor de raad is dat het medium op verschillende, contradictorische, nieuwe manieren gebruikt kan worden. De raad vraagt aan de professionals ervoor te zorgen dat de democratische inzet van de boodschap maximaal wordt gegarandeerd. Ze moeten een breed en divers aanbod verzorgen, complexe informatie begrijpelijk weergeven zonder de complexiteit ervan onrecht aan te doen, en creatief blijven zoeken naar verschillende manieren om het medium te gebruiken.

Deze actieve professionaliteit die de democratische inzet van de boodschap maximaal garandeert, hoopt de raad verankerd te zien in de nieuwe beheersovereenkomst.

2. Democratische doelstellingen

De raad zou graag algemene kwalitatieve doelstellingen in de beheersovereenkomst zien staan. Strategische doelstellingen dus, die het democratisch gehalte van de openbare omroep vanuit het wezen van het medium stimuleren. We onderscheiden doelstellingen voor de inhoud (de boodschap en de context) en voor de vorm (de code).

A. Inhoudelijk

De raad wijst erop hoe onschatbaar belangrijk het VRT beeld- en klankarchief is voor het geheugen van onze maatschappij. De VRT is er op zijn minst in het verleden in geslaagd om cruciale momenten in onze maatschappij op indringende wijze te registreren. Dit moet ook verder een hoofddoelstelling blijven, zowel met het oog op het heden als met het oog op de toekomst. Een dergelijke vraag betreft

zowel de uitzendmomenten op zich, als het bredere kader waarin deze gevat zijn.

Hoe kan die kwaliteit gewogen worden? Twee criteria dringen zich op: in welke mate komt de intrinsieke inzet van een onderwerp in beeld, en komt de complexiteit van de context voldoende tot zijn recht?

Indien een bepaalde gebeurtenis op een bepaald moment erg snel dient gevat te worden, moet de VRT zich toch uitgedaagd voelen om binnen deze snelheid toch de uiteenlopende boodschappen en contexten zo goed mogelijk te vatten. Een korte quote kan de ambitie hebben om een vlot televisiemoment te zijn, maar dient tegelijk de essentie van een uitspraak te vatten.

De combinatie van de twee ambities is wenselijk, maar vooral mag de eerste ambitie niet domineren. Het zou het democratisch gehalte van een zender verminderen als deze enkel inhoud zou brengen die zich vlot in de code inpast.

We hebben meer nodig dan enkel „goede (in de zin van informatieve) televisiemomenten”.

De VRT vervult haar informerende taak ook enkel performant als ze de belangrijke momenten vat in een breed kader.

Blijkt later dat de VRT maatschappelijk belangrijke momenten niet indringend heeft geregistreerd, dan is ze in haar democratische opdracht tekort geschoten. De raad vreest dat dit verschijnsel zich recent heeft voorgedaan, omdat de VRT in de concurrentiële tijdsgeschiedenis van de voorbije jaren soms te snel is voorbij gegaan aan die moeilijke spanning tussen het wat (inhoud) en het hoe (codes). Zoals de BRT ooit de neiging had dit in omgekeerde zin te doen.

B. Vormelijk

De tweede democratische strategische doelstelling bestaat erin bewust aandacht te schenken aan de waaier van codes die in de werking is ingebed. Als de 'wetten' soepeler zijn, kan er voor meer uitdagingen, sneller, een krachtige formattering worden gevonden. De raad pleit er daarom nadrukkelijk voor dat de VRT zich er in de beheersovereenkomst intentioneel toe zou verbinden om steeds weer het gebruik van de codes van haar medium divers te houden en verder te verbreden. De VRT dient dan wel de ruimte daartoe te krijgen, bijvoorbeeld door bepaalde programma's met ruime mid-

delen te kunnen maken zonder dat dit daarom de programma's met de hoogste kijkcijfers zijn. Voor alle duidelijkheid: de raad pleit hier niet voor ontoegankelijkheid, wel voor een steeds opnieuw winnen van „verrijkte toegankelijkheid”.

3. Meer speelruimte voor de VRT

Om de VRT in staat te stellen haar democratische doelstellingen zo goed mogelijk te bereiken, stelt de raad voor om de speelruimte en de mogelijkheden van de VRT verder te verbreden.

Hiervoor kunnen specifieke resultaatindicatoren worden ontwikkeld, maar de raad vraagt zich af of dit uitputtend dient te gebeuren. Is het niet beter deels te werken met intentieverbintenissen, eerder dan resultaatverbintenissen? Belangrijker dan een systeem van resultaatindicatoren, lijkt de raad dat de VRT hier zelf rapporteert en aan zelfevaluatie doet. Daar kan vervolgens een publiek debat en zo een publiek bewustzijn rond groeien.

Toch is de vraag naar outputmeting relevant, want ze verankert verwachtingspatronen. De raad onderscheidt twee methodieken.

A. Meten van resultaten

Een goed vertrekpunt voor deze discussie is volgens de raad de benadering van de VRT-studiedienst met zijn multidimensionele categorisering (2). Deze kan als model dienen om de verstandhouding tussen het beleid en de VRT duidelijk te stellen, maar moet wellicht geradicaliseerd en uitgediept worden. De intenties kunnen bijvoorbeeld worden gediversifieerd in termen van meer concrete strategische doelstellingen. Of er kan een afzonderlijke categorie met door de overheid gewenste strategische doelstellingen worden toegevoegd.

Dit vergt vooral een bewuste keuze van de politieke verantwoordelijken. Deze moeten de categorisering mee doordenken, er hun resultaatverwachtingen op afstellen, en de nodige instrumenten installeren. Dit laatste zou kunnen door het scala van resultaatindicatoren te diversifiëren en het programma- en uitzendschema gedifferentieerd aan deze verschillende indicatoren te koppelen.

Om het huidige brede draagvlak te blijven garanderen, is het logisch dat de kijkcijfers de bepalende indicator blijven voor veel van

de programma's, om te beginnen de nieuwsuitzendingen en de ontspanningsprogramma's. De raad pleit er echter voor om ook kwaliteitsbeoordeling en kwaliteitsmeting – en dus niet enkel de huidige waarderingcijfers – soms doelbewust een hoofdrol te laten spelen binnen de nieuwe beheerovereenkomst.

B. Doelgroepen en referentiepublieken

De raad pleit ervoor om in de beheersovereenkomst doelgroepen niet meer te omschrijven als segmenten van consumenten. De VRT kan dit vanzelfsprekend blijven doen voor haar marketing. Maar in de beheersovereenkomst kunnen gesegmenteerde benaderingen van het publiek eerder een manier zijn om de VRT meer ruimte te geven om strategische doelstellingen hard te maken zonder een onterechte kijkcijferdwang.

De raad pleit ervoor om in de beheersovereenkomst ruimte te voorzien om voor sommige programma's ofwel met doelgroepen in deze zin te werken, ofwel met referentiepublieken.

Onder doelgroepen verstaat de raad dan bepaalde demografische groepen die bijzondere noden hebben of waaraan men bijzondere aandacht wenst te schenken. Onder referentiepublieken verstaat de raad bepaalde segmenten van het publiek van wie mag worden verondersteld dat ze een kwalitatieve toetssteen kunnen vormen.

De raad kan zich indenken dat de VRT bepaalde nichedoelstellingen naar voor zou schuiven en deze voor een deel enkel afgerekend zou wensen te zien in de mate waarin referentiepublieken een programma waarderen of waarin doelgroepen er naar kijken. Hierdoor kan de VRT bepaalde van haar inzetten op een andere grond dan kijkcijfers, maar gelijkwaardig eraan, laten waarderen. Ze kan ook bijkomende waardering afdwingen voor accenten die ze wenst te leggen.

De raad kan zich ook indenken dat de regering bepaalde prioriteiten zou stellen en in zekere mate gefocuste doelstellingen mee zou geven. Als de regering bijvoorbeeld opnieuw specifieke aandacht zou willen voor boeren en tuinders, is de VRT in deze deelopdracht geslaagd wanneer een in de beheerovereenkomst te bepalen percentage van deze demografische groep kijkt en de betreffende programma's behoorlijk waardeert. De minister van Media die de

overeenkomst afsluit, sluit deze af voor de hele regering. De raad wil daarom niet dat de VRT hier zwaar belast wordt door allerlei concrete opdrachten. Hij zou het echter wel een winst vinden voor het democratisch gehalte van de openbare omroep als tijdens de voorbereiding van de beheersovereenkomst wezenlijke aandachtspunten in onderling akkoord kunnen worden geformuleerd.

4. De uitdaging van een integrale werking

Onze democratie heeft door zijn fragmentering (die op een nieuwe manier weer tot gemeenschappenvorming kan leiden) nood aan een integrale benadering. Dat is een benadering die ervan uitgaat dat een openbaar initiatief er in principe voor de hele bevolking is. Een openbare zender die deze principiële benadering niet aanhoudt, houdt op een openbare zender te zijn. Het alternatief is segregatie, of de installatie van een duaal systeem.

De overheid verwijst soms naar deze cultureel-maatschappelijke ambitie via het begrip „verhoging van de culturele competentie”, en Tony Mary spreekt over „volksverheffing”.

De Raad voor Cultuur mikt minder hoog: het is noodzakelijk om alle bevolkingsegmenten zoveel mogelijk in direct contact te blijven brengen met de hele breedte van mogelijke mediacodes, inhouden en contexten. Dat lijkt een haalbare instapambitie die concreet in het opzet van een beheersovereenkomst kan worden vertaald. Om dat te bereiken dienen de codes verbreed te worden en de waaier van inhouden en contexten integraal benaderd, maar tegelijk moeten voldoende hoge kijkcijfers gehaald te worden. Die combinatie ligt niet voor de hand.

Toch bewijzen voorbeelden dat het kan.

A. Het open net: Één en Canvas

Wat de zenders op het open net betreft, pleit de raad er met grote nadruk voor dat het verschil in profilering niet wordt doorgetrokken in een opsplitsing van de strategische doelstellingen en andere intenties. Die doelstellingen en intenties moeten alle aantoonbaar over elk van de zenders meespelen. Dat kan natuurlijk in verschillende gradaties en op verschillende manieren, met uiteenlopende operationele ambities en dus ook met verschillende resultaatindicatoren.

In de beheersovereenkomst moet de VRT daarom formeel worden

gewaardeerd wanneer ze de doelstellingen verspreidt over het programma- en uitzendschema. Het Eiland heeft bij voorbeeld blijkens Censydiam een Canvas-profiel, maar scoort toch hoog op Eén, wat enkel kan omdat Eén een sterk merk is. De lenigheid van het programma- en uitzendschema kan een manier zijn om de educatieve taak van de openbare omroep in te vullen: die bestaat erin om zoveel mogelijk kijkers zoveel mogelijk verschillende inhouden en codes mee te geven. Het is even waardevol dat de VRT een andersoortig rubriekje in een populair programma (b.v. 'De Laatste Show') een plaats geeft, als dat de omroep een langer, radicaal programma buiten de gewone kijkuren plaatst. De discussie mag geen of/of discussie zijn, het moet een en/en discussie worden.

B. Digitale televisie.

Omwille van het belang van een integrale benadering, vindt de raad dat op dit moment in de tijd de digitale ontwikkelingen (nog) geen vervanging of zelfs aanvulling van de wezenlijke democratische taken van de VRT kunnen betekenen. De digitale mogelijkheden maken (nog) niet mee de kern uit van de openbare ruimte die de VRT betekent. De raad ziet hen - omwille van hun deels betalend karakter en nog meer omwille van de fragmentering waar ze toe leiden - nu eerder aan de zijlijn wat betreft de invulling van de democratische taken. Ze vormen momenteel dus veeleer een wenselijke nevenruimte.

Wel kan worden verwacht dat deze ruimte zich verder ontwikkelt en dat wellicht dus in een beheersovereenkomst na deze wel een juiste openbare benadering zal worden gezocht wat betreft deze digitale ontwikkelingen. De raad vindt het essentieel dat de VRT hier een relevante positie kan verwerven, ook wat betreft de eruit voortkomende betaalzenders. Zo kan de VRT haar instrumentarium zo breed mogelijk houden en kan ze de vinger op de pols houden in een zich snel ontwikkelende omgeving. De openbare omroep dient er dus aanwezig en performant te zijn, met het oog op de toekomst.

Dit betekent dat de overheid de VRT hiertoe zowel een financiële als een adequate beslissingsruimte dient te geven. De VRT dient momenteel zelf deze bijkomende ruimte te kunnen inrichten en vervolgens te gebruiken naar haar eigen noden en inzichten. Ze zal deze

vanzelfsprekend maximaal spiegelen aan de democratische inzet in de rest van de beheersovereenkomst.

Maar de raad pleit ervoor, wat specifieke strategische doelstellingen betreft (zoals die van cultuur en kunst), momenteel in de beheersovereenkomst te focussen op het open net.

5. De openbare omroep en cultuur

Wat is cultuur? Heel breed gesteld, is cultuur „alle betekenissen waar mensen mee leven”. In politieke termen wordt het cultuurbegrip gerichter benaderd, als „alle uitingsvormen waarin bewust een omgang wordt gezocht met die betekenissen”. Ons democratisch bestel hecht hieraan en ondersteunt deze uitingsvormen. Ook in deze benadering is de VRT een culturele instelling. Elk deelveld in de culturele sector kan met goed recht stellen dat de VRT deel uitmaakt van dit culturele deelveld. De VRT is een sociaal-culturele instelling. Het is een presentatie-instelling van kunst en een kunstproducent. Het is een cultureel erfgoedinstelling met het gewicht van een groot museum. Kortom, men kan zeggen dat alles wat de VRT doet cultuur is.

Omwille van dit belang van de VRT als culturele instelling, vraagt de Raad voor Cultuur dat de VRT voldoende middelen krijgt om deze taken, zoals naar voor geschoven in dit advies, te kunnen waarmaken op het vlak van zowel de open netten van televisie en radio, als digitale ontwikkelingen. Hier tegenover dienen dan wel meer diverse en scherper omschreven strategische doelstellingen te staan. Dergelijke doelstellingen laten het geheel van de VRT onder de culturele uitzonderingsclausule vallen die één van de basispijlers is van een volwaardige Europese Gemeenschap. Ze maken het geheel van de VRT subsidieerbaar.

Wat betreft levende cultuur, vindt de raad het belangrijk dat de VRT hieraan zowel in de diepte als in de breedte belang hecht. Het culturele is in onze sociaal-democratische samenleving een autonome strategische doelstelling. Ons democratisch bestel heeft een referentiekader voor cultuur geschapen door een beleid uit te bouwen in de vorm van decreten, en door een minister beleidsverantwoordelijkheid te geven. In zijn memorandum pleitte de raad er reeds voor om de beeldvorming over het culturele veld – ook het niet ge-

subsidieerde – als een basis voor het verder beleid te zien. De raad acht het evident dat dit parlementair en ministerieel beleid in de beheersovereenkomst de referentie is voor cultuur.

De raad denkt daarbij ten eerste aan de decretale organisatie van het culturele veld, waarmee ons democratisch bestel de ontwikkeling van maatschappelijk relevante culturele betekenisgeving stimuleert. Ten tweede denkt de raad aan de handelingen van bevoegde ministers. Er hangt wel degelijk een democratisch gewicht aan cultuurprijzen of aan de door ons democratisch systeem toegekende subsidies of andere waarderingen. Om het met een boutade te zeggen, voor de openbare omroep mag niet elke kunstenaar gelijk zijn voor de mediawet.

A. Beleid in de diepte

Een eerste voorname uitdaging van de VRT inzake levende cultuur ligt volgens de raad in dieptewerking. Zoals voor andere boodschappen, is het de taak van de VRT om de intrinsieke inzet van culturele uitingen in beeld te laten komen, dus hun waarde zoals ze door de actoren zelf wordt waargenomen. De intrinsieke inzet van culturele uitingen is duidelijker dan die van andere boodschappen, omdat cultuur, in de betekenis waarin het begrip hier gebruikt wordt, net een bewuste omgang met betekenissen zoekt.

Het is de taak van de VRT om hierbij het brede kader te spiegelen dat de politiek heeft uitgezet en om dit zo te doen dat binnen dit kader de mogelijk belangrijke betekenis punten aan bod komen. Daarbij dienen de programmamakers rekening te houden met de complexiteit van de contexten. Ze dienen de vereiste formats te vinden met het oog op programma's of programma-onderdelen.

Goede openbare televisie is dus overtuigd van het intrinsiek interessante van de culturele topics en zet die overtuiging om in gepaste televisie-formats. Om dit waar te kunnen maken, dient televisie soms zo dicht bij cultuur aan te leunen, dat ze zelf een culturele en intellectuele werkruimte vormt. Het lijkt de raad wenselijk dat voor minstens een deel van die programma's de waardering het succes bepaalt, en dat bewust kan worden gemikt op referentiepublieken. Zo kan televisie opnieuw direct aansluiting vinden bij de ontwikkelingsgerichte makers die niet van een consumentenlogica vertrekken.

Immers, het is buiten proportie dat elk televisiemoment meer kijkers zou moeten aantrekken dan de dagoplage van onze kwaliteitskranten of het totale cinemabezoek aan succesvolle Vlaamse films. Voor programma's met een diepte-inzet dienen in de beheersovereenkomst ook ruime middelen te worden voorzien. Ze vergen een bijzondere inzet van de VRT. Indien deze niet correct in concrete middelen wordt vertaald, blijven impliciet de kijkcijfers het enige bepalende criterium.

B. Beleid in de breedte

Een tweede grote uitdaging van de VRT inzake cultuur ligt volgens de raad in de breedte.

Cultuur dient in de brede waaier van het programma- en uitzend-schema van de zenders op het open net ingebed te worden. Het lijkt de raad aan de VRT om de modaliteiten hiervoor uit te tekenen. Ze geeft de VRT voor een stuk de mogelijkheid om de diversiteit aan inhouden en formats te verhogen. In ontspanningsprogramma's zal dat vanzelfsprekend op een andere manier gebeuren als in het nieuws, Terzake of De Rode Loper. De raad vindt hier de integrale benadering cruciaal. Er moet op Één net zo goed aandacht zijn voor cultuur als op Canvas, en beide zenders moeten op zoveel mogelijk verschillende manieren aandacht hebben voor cultuur.

Ruwweg gezegd kan cultuur op de openbare zender op drie verschillende manieren voorkomen. Er kan naar worden verwezen zonder dat de inhoud ervan wordt uitgediept (een naam bij een kwisvraag, een rechtstreeks uitgezonden prijsuitreiking). Er kan naar worden verwezen, waarbij de inhoud centraal staat maar deze ondergeschikt blijft aan de code van het medium en er naadloos is in ingevoegd (een item in een cultuurprogramma, een item van drie minuten in het nieuws).

Cultuur kan ten slotte aanwezig worden gesteld in haar volle glorie (eigen inhoud, eigen vorm): met een captatie van een theatervoorstelling, een diepgravend interview, de korte flits van een interventie van een mediakunstenaar. De laatste mogelijkheid is de minst voor de hand liggende, hier kunnen vorm en inhoud in nieuwe formats een evenwicht vinden..

6. De openbare omroep en de kunsten

De kunsten zijn een specifiek deel van cultuur. Het kritisch bevragen van het eigen medium als omgang met betekenissen vormt bij de kunsten een doel op zich. Ons democratisch bestel ondersteunt die werkvormen als dusdanig. Daarom maken ze deel uit van het takenpakket van de VRT. De raad onderscheidt daarin drie opdrachten.

A. Doorgeefluik.

De documenterende functie is heel belangrijk omdat ze de mogelijkheid geeft om artistieke producten te capteren waarin de maatschappij veel middelen investeert en waaraan ze een groot, soms blijvend, belang hecht. Als dusdanig vormen de kunsten voor de VRT een wingewest voor de toekomst. Ze zijn als dusdanig niet te onderscheiden van de rest van het culturele landschap, maar vormen wel een zone van grotere dichtheid.

B. Podium.

De VRT heeft ook een specifieke verantwoordelijkheid en opportuniteit wat de kunsten betreft. De VRT beheert immers zelf een medium. Dit medium kan rechtstreeks drager zijn van kunst. Een van de startpunten van de internationale videokunst was de 'televisiegalerij' die Gery Schum maakte voor SWF/ARD. Ook vandaag bestaan dergelijke opportuniteiten en is er mediumkunst. Het is aan de VRT om hiervoor vrijwillig een vrijplaats te bieden, een artistieke werkruimte, en deze niet uit te sluiten van haar draagvlak. Een integrale benadering houdt bovendien in dat de VRT de mogelijkheid om de codes van het medium te verbreden zeker in hun radicaliteit op Canvas aan bod zal laten komen, maar dat de openbare zender ook niet zal nalaten op zoek te gaan naar spannende en werkzame mogelijkheden daartoe op Eén.

Ook buiten de audiovisuele kunsten, kan het medium een primaire drager zijn. De Vlaamse hedendaagse dans heeft zijn wereldwijde succes voor een deel te danken aan registraties die de voorstelling niet zozeer documenteerden, dan wel vertaalden naar het registrerende medium.

C. Ideeën.

De raad hoopt dat in de toekomst de energie en inzichten van kunstenaars niet enkel op zich worden gepresenteerd op de openbare omroep, maar dat deze omroep het ook als een mogelijkheid voor zichzelf zal zien om hun inzichten aan te wenden voor eigen nut, net zoals die van andere cultuurmakers, van intellectuelen en gemotiveerde organisatoren.

De raad beseft dat hiervoor een wederzijdse bereidheid noodzakelijk is, en dat er dan ook vanuit de artistieke en culturele sector een handelings- en onderhandelingsbereidheid hiertoe dient te zijn. De raad denkt dat de kans hiervoor de volgende jaren groter kan blijken dan in het voorbije decennium, waarin iedereen de neiging had zich in zijn eigen wetten op te sluiten.

7. De VRT als culturele erfgoedinstelling

De raad wil een lans breken voor het onvolprezen VRT beeld- en klankarchief. Zoals hoger reeds gesteld, heeft de VRT het gewicht en de verantwoordelijkheid van een middelgroot museum. Deze taak is een zuiver culturele functie naast haar openbare omroepfunctie. Het is een documenterende en een archieffunctie. De VRT is een van de belangrijkste geheugens van de maatschappij in Vlaanderen.

Binnen ons sociaal-democratisch systeem beheert de politiek de culturele sleutelinstellingen en hun patrimonium als openbaar domein en garandeert ze hun openbare toegankelijkheid en democratisch gebruik. Het VRT-beeld- en klankarchief is in zijn soort zonder discussie het belangrijkste van Vlaanderen. Hoewel het voortkomt uit een omroepstaak, bestaat het belang ervan ook buiten het omroepvraagstuk, en ook buiten de openbare omroepfunctie zoals die zich nu transformeert tot een digitale mediafunctie.

De raad waardeert het ten zeerste dat de VRT recent belangrijke inspanningen is gestart inzake de conservering van dit archief. Het lijkt echter cruciaal dat deze functie als een afzonderlijke culturele verantwoordelijkheid, afgezonderd van de andere, wordt opgenomen in de nieuwe beheersovereenkomst. Binnen deze hoedanigheid, dient de VRT te beantwoorden aan de in dit domein heersende normen. Nadere modaliteiten moeten worden vastgelegd. Op zijn minst dient er een kwalitatief kader te bestaan. Aandachtspunten daarbij zijn niet enkel conservatie als dusdanig, maar ook een kwa-

litatieve inventarisering en identificatie, de differentiëring van de kwaliteit van de conservering - waarbij belangrijk cultureel erfgoed volgens de hoogste archiveringsnormen bewaard dient te worden -, en een brede openbare toegankelijkheid en het ermee samenhangende rechtenvraagstuk. Logischerwijs zou de minister van Cultuur deze verantwoordelijkheid verder opvolgen.

De raad pleit ervoor dat in de beheersovereenkomst zowel het behoud voor het publiek domein als de principiële openbare toegankelijkheid van dit archief worden verzekerd. Vanuit zijn overtuiging dat de VRT de komende jaren vooral behoefte heeft aan wendbaarheid inzake de digitale ontwikkelingen, kan de raad zich best indenken dat het archief deel zou uitmaken van het betalend digitaal aanbod, zolang dit maar geen exclusiviteit wordt en zolang de VRT ook andere, niet-commerciële ontsluitingswijzen blijft stimuleren. Vanuit de cultureel erfgoedfunctie bekeken, is deze digitale mediafunctie enkel een ontsluitingsinstrument dat als secundair voordeel heeft dat het rendeert.

Deze documenteringstaak dient ook in het heden te worden doorgezet. De VRT is een levend archief. De raad is ervan overtuigd dat het loont om afzonderlijk belang te hechten aan dit belangrijk maatschappelijk langetermijneffect, alleen al omdat dat de VRT ook zal stimuleren in haar informeringstaak. Het zal haar ertoe aanzetten nog aandachtiger de intrinsieke inzet van een onderwerp in beeld te laten komen.

Noten

1 Het schema van Roman Jakobson, een van de vele mogelijkheden om dit debat te structureren, komt uit de linguïstiek maar kan ook worden toegepast op communicatie binnen het audiovisuele taalsysteem. Iedere audiovisuele boodschap is geconstrueerd door een zender met intenties (b.v. gevoelens uitdrukken, de ontvanger tot acties aanzetten) en kan op verschillende wijzen geïnterpreteerd worden door de ontvanger(s). Een audiovisuele boodschap is een representatie van een werkelijkheid en verwijst daarbij naar de sociale, politieke, economische, filosofische context waarin de boodschap is gecreëerd. Ook de plaats die de audiovisuele creatie inneemt in de evolutie van de audiovisuele cultuur (b.v. als reactie op een bepaalde stijl, stroming, genre ...) behoort tot de component context.

De vorm van de audiovisuele boodschap wordt bepaald door een code met betrekking op kader, diepte/achterplan, ritme, kleur, licht, geluid/muziek, montage ...). Om een boodschap te kunnen uitwisselen, is er in de eerste plaats contact nodig tussen de zender en de ontvanger. De basiscomponenten van het communicatieschema kunnen niet van elkaar worden losgekoppeld.

2 Met name ESCORT 2.4. Het indelen van programma's in categorieën is altijd een delicate en vaak ook arbitraire zaak. Daarom gebruikt de VRT-studiedienst deze multidimensionele categorisering met een aantal dimensies die vaak als fundamenteel worden gezien: intentie, format, content en target. Een animatiefilm die handelt over sport (handbal b.v.) met als bedoeling de spelregels aan te leren wordt:

- content (waar gaat het programma over?): sport / handbal
- target (voor welke doelgroep gemaakt): kinderen
- format (animatiefilm)
- intentie (wat is de intentie van het programma): educatie.

2.2.2 Administratieve last [26 mei 2005]

Bij het formuleren van dit advies is de raad niet over één nacht ijs gegaan. Er werd een consultatieronde georganiseerd bij de adviesraden en -commissies en bij de steunpunten binnen het beleidsdomein. De raad gaat ervan uit dat de wenselijkheid van een transparante democratische werking, zoals een argumenteerbare inzet van openbare middelen, een goede planning en de mogelijkheid om het gebruik van deze middelen te evalueren, niet tot performantieverlies mag leiden bij de inzet van de middelen.

De absolute overtuiging van de noodzaak van planning, verantwoording en controle belet niet dat de wijze waarop één en ander door de Vlaamse overheid via haar regelgeving wordt aangepakt voor verbetering en vooral voor vereenvoudiging vatbaar is.

De raad dringt erop aan dat de vereenvoudiging van de administratieve last nooit als alibi zal dienen om de middelen te verminderen. De raad verwacht daarentegen dat de middelen die aldus worden uitgespaard, ten goede zullen komen aan de maatschappelijke opdracht waarvoor ze ter beschikking worden gesteld.

De raad ziet alvast vier sporen waarop de overregulering zou kunnen

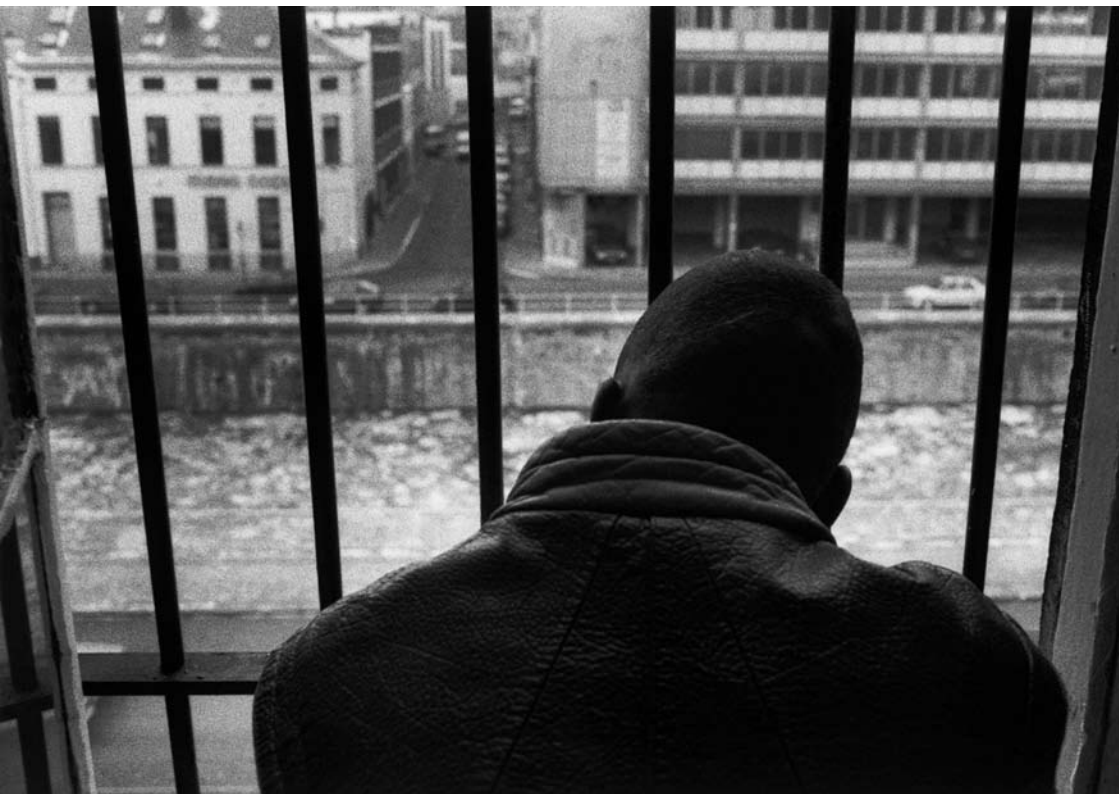
ingeperkt worden.

Een eerste spoor betreft de gemeentelijke beleidsplannen en convenanten. Er moet te veel gepland worden op gemeentelijk vlak. Hier is duidelijk nood aan een deregulering. Het denkspoor om alle middelen te groeperen in het gemeentefonds houdt het risico in dat er onvoldoende ruggespraak is met de betrokken sector.

Het tweede spoor betreft de beleidsplannen voor organisaties. De beleidsplannen en de beleidsplanningscyclus moeten eenvoudig worden gehouden.

Voor kwetsbare, experimentele, individuele en nieuwe initiatieven dient een apart traject te worden uitgewerkt. Immers vooral startende kleinere initiatieven en beginnende individuele kunstenaars, gaan gebukt onder de overlast van de administratieve plichtplegingen.

Het vierde spoor is de regulering die niet voor onze sectoren bedoeld is maar die er (ongewild) toch effect op heeft. De raad pleit voor het in kaart brengen van dergelijke regelgeving.

2.2.3 Het culturele (in) Europa: bewust omgaan met diversiteit (27 oktober 2005)

Samenvatting

Hoe kan Europa bewust omgaan met diversiteit?

De Raad voor Cultuur biedt een advies aan over culturele diversiteit. Dit advies is een uitwerking van adviezen die werden gevraagd door het Vlaams Parlement. Het past tevens binnen de intenties van de minister van Cultuur Bert Anciaux, die dit probleem prioritaire aandacht geeft.

Uitgangspunt: het gevaar van multiculti

Multicultureel, monocultureel,... dergelijke begrippen worden sinds de jaren 90 te pas en te onpas gebruikt. Terecht?

Het beschermen en in stand houden van zoveel mogelijk soorten en ecosystemen wordt belangrijk geacht voor het leven in het algemeen. Een soortgelijke argumentatie werd in de jaren 90 ontwikkeld over de „culturen in de wereld”. Daarbij ging men ervan uit dat „culturele diversiteit” cruciaal is voor het overleven van de mensheid. Omdat die visie sterk beïnvloed was door ideeën over biodiversiteit, werd makkelijk een verband gelegd met lichamelijke kenmerken (de verschillen in geslacht, huidskleur, validiteit,...) en locaties.

In een dergelijk concept ziet men cultuur als een natuurlijk, statisch, dus onveranderlijk systeem (de „essentialistische” visie). Dat leidt tot een soort cultureel fundamentalisme.

Die visie brengt een belangrijk probleem met zich mee. Het begrip „culturele diversiteit” vernauwt zich tot een container voor probleemstellingen. Men gaat op zoek naar bepaalde vormen van etnisch-culturele achterstelling en probeert daarvoor een oplossing te zoeken. Die handeling streeft ogenschijnlijk naar integratie, maar levert het tegengestelde op, namelijk segregatie. Culturen worden immers opgevat als afgesloten entiteiten, en een beleid dreigt makkelijk uit te gaan van het tellen van vertegenwoordigde kleuren. Zo worden niet-dominante groepen bevoordeeld, waardoor ze in een nog groter maatschappelijk isolement kunnen verzeilen. Dat is een paradox.

Een dergelijk „essentialistisch” uitgangspunt heeft te weinig aandacht voor groepsstructuren en groepsdynamieken, leidt makkelijk tot agressie en uitsluiting, en vandaar tot angst. Die opvatting gaat in tegen de principes zoals UNESCO die uiteenzet. UNESCO legt namelijk een verband tussen creativiteit en diversiteit. **Het politieke antwoord op de feitelijke diversiteit in de samenleving is „cultureel pluralisme”**. Een dergelijk pluralisme is onscheidbaar van een democratisch kader.

De sleutelwoorden: inclusief, relationeel, cultureel

Wat is cultuur?

In Europa betekent „het culturele” sinds de verlichting de ambitie om tot bewustzijn te komen en dit bewustzijn te laten spelen in het publieke domein. Door het culturele als een afzonderlijke dimensie te zien, werd het een denkbare en herdenkbare ruimte. Daarin kan de maatschappij uitgesproken verwachtingen stellen aan zijn burgers. De burgers kunnen die verwachtingen in vraag stellen.

Die houding leidde vanaf het eind van de negentiende eeuw tot een emancipatorische beweging waaruit een openbare culturele sector groeide. Die diende de waarden van de maatschappij, door cultuur enerzijds van onderuit te laten groeien (de socio-culturele werking), en door anderzijds duidelijke ijkpunten te installeren, als vuurtorens.

Het is ten dele het succes van dit emancipatieproces, waartoe de openbare culturele sector zelf bijdroeg, dat hem de voorbije decennia in de problemen bracht. De sector trok zich binnen zichzelf terug, en werd steeds minder de ontwikkelingsruimte van en voor die maatschappij.

Toch blijft deze openbare culturele sector zijn bestaansrecht ontleenen aan een cultureel maatschappelijke ambitie: de samenleving moet belang hechten aan uitingsvormen waarin bewust een omgang wordt gezocht met betekenissen, en waar men ook zoveel mogelijk de hele bevolking met deze waaier in contact wil brengen.

Dat is de omschrijving van „cultuur” die de raad vandaag naar voor schuift: het culturele omvat „de systemen van gedeelde zingeving, opvattingen en waarden, en de symbolische vormen waarin deze uitgedrukt of belichaamd zijn.”. **Cultuur is een reservoir van hulp-**

bronnen die mensen zich kunnen toe-eigenen. Ze scheidt ruimte van uitwisselingen, maar tevens een arena voor conflicten. Het culturele is dus geen machtsvrije ruimte. Het culturele is de dimensie in de maatschappij die een omgang zoekt met de diversiteit: met alles wat niet gevat, gesystematiseerd, beheerd kan worden.

Inclusief.

Daarom bepleit de raad **een inclusieve visie, die de feitelijk diverse bevolking in al haar diversiteit adresseert.** Interculturalisering is hierbij een uitgangspunt: dit is het proces waarbij de vaardigheid om met verschillende culturen om te gaan centraal staat. Reflexiviteit is een voorwaarde: de overheid moet vernieuwende, open initiatieven steunen, en bevestigende cultuur aan de markt overlaten.

Relationeel.

Volstaat het om bruggen tussen mensen te bouwen? De raad meent van niet. Er dienen ook bruggen gebouwd binnen de mensen zelf. Diversiteit bevindt zich namelijk niet enkel tussen, maar ook in mensen en groepen. En goed en wel beschouwd, komt ze ook uit mensen voort.

Wat is **diversiteit in mensen**? Steeds nadrukkelijker zijn we een samenstelling van deelidentiteiten, genderprofielen, levensbeschouwelijke opvattingen, samenlevingsvormen, opvoedingswijzen, werk- en vrijetijdskeuzes, historische en geografische situeringen, toekomstperspectieven ... Ook groepen en gemeenschappen zijn dynamische gehelen, die in elkaar verweven zijn en waarin verschillende basisprincipes naast elkaar spelen. Groepsvormingen worden in het verlengde hiervan een referentieveld, van waaruit mensen culturele tradities opnemen en verder zetten.

Maar diversiteit is ook een proces, dat onder meer ontstaat door hoe ze **uit mensen en groepen** komt. Mensen „representeren” geen tradities of andere identificatiemogelijkheden, ze nemen die - al dan niet - op zich. Groepen zijn niet alleen een referentieveld, maar tevens een ontwikkelingsveld: ze kunnen de traditie verder zetten door haar te transformeren.

Zowel individuen als gemeenschappen kunnen diversiteit bereiken tussen elkaar, binnen zichzelf, en uit zichzelf. Dat is de relationele opvatting van diversiteit die de raad bepleit.

Vragen en adviezen

Gezien de grote uitdaging die culturele diversiteit volgens de raad stelt aan onze maatschappij, vraagt de raad aan het Vlaams Parlement om **een helder begrippenkader** te installeren over de basisambities van onze democratie, waarbij wordt uitgegaan van cultivering van diversiteit in en uit mensen en groepen. De aanleiding hiervan kan een actualiseringdiscussie omtrent het cultuurpact zijn.

Aan de minister van Cultuur vraagt de raad om zijn ambities rond culturele diversiteit **radicaal en op alle niveaus** door te zetten. De raad zou het betreuren mocht de minister zich beperken tot een inhaalbeweging met betrekking tot bepaalde vormen van etnisch-culturele achterstelling, en stelt voor om van deze specifieke inhaalbeweging een duidelijk afgebakend impulsbeleid te maken, en om naast deze symptoombestrijding ook ten gronde te werken.

De raad geeft hiertoe **enkele adviezen**:

- bijzondere aandacht voor de praktijken reeds aanwezig in het culturele landschap die kunnen bijdragen tot een begripverschuiving,
- een formulering van de mogelijke inbreng omtrent culturele diversiteit vanuit de culturele deelsectoren,
- een uitnodigend, op diversiteit gericht beleid naar groepen toe, dat duidelijke verwachtingen formuleert met respect voor de eigen dynamiek van deze groepen,
- een radicale keuze voor een culturele beleidsvoering die inzet op intentieverbintenissen en op kritische monitoring, en die de aan de economie ontleende standaardisering van verwachtingen terugschroeft,
- een breed debat met als doel een verhoogde zelfreflectie in de openbare culturele sector.

Advies van de Raad voor Cultuur

0. Inleiding

Het Vlaams Parlement heeft verschillende adviezen aan de Raad voor Cultuur gevraagd, waarbij een visie op diversiteit in cultuur als onderbouw noodzakelijk is. Dat is onder andere het geval voor de vraag naar de cultuurpactwetgeving. Daarnaast diende zich een

praktische urgentie aan: minister van Cultuur Bert Anciaux wenst zich tijdens zijn beleid op culturele diversiteit te concentreren. De aanleiding van onderhavige tekst werd gevormd door de intentie van de minister om tegen februari 2006 een actieplan Culturele Diversiteit naar de sectoren Cultuur, Sport en Jeugd te sturen. Dit actieplan wordt uitgewerkt op basis van de "Leidraad voor de opmaak van een stand van zaken met betrekking tot de culturele diversiteit in de sectoren Cultuur, Jeugd en Sport". Dit advies gaat daarbij niet in op het huidige beleidstraject, aangezien de minister en zijn kabinet hiervoor reeds een uitgebreid overleg met het culturele veld heeft geïnstalleerd. Het advies richt zich nadrukkelijk op de bredere inzet van de minister en de terechte prioriteit die hij aan de uitdaging van culturele diversiteit wil geven.

Bij een politieke inzet omtrent culturele diversiteit dreigt een paradox. Terwijl er wordt gestreefd naar integratie en sociale cohesie en men dit met behulp van beleid wil realiseren, resulteert dit streven in de praktijk in differentiatie, bestendinging en segregatie, het tegengestelde van het beoogde resultaat. Dit is de conclusie van Sandra Trienekens in haar proefschrift *"Urban paradoxes. Lived citizenship and the location of diversity in the arts"*³.

Met het huidige advies wil de raad een kader voorstellen dat het diversiteitbegrip op een hedendaagse manier verbindt met cultuur en democratie. De raad probeert in deze tekst enerzijds de oorzaken te achterhalen waardoor inspanningen om de sociale cohesie te bevorderen dreigen om te slaan in doorgevoerde segregatie. Daartoe wordt de invulling van het concept "culturele diversiteit" kritisch geanalyseerd.

Daarnaast formuleert de raad een breed kader over hoe diversiteit op een democratische manier kan worden gezien. De raad stelt daarbij een diversiteitnotie voor die niet vertrekt van de problematische elementen, maar van maatschappelijke mogelijkheden. Hij formuleert diversiteit niet als een blokkade tussen mensen en groepen, maar als een werkelijkheid in en uit mensen en groepen die kan worden gecultiveerd.

Minister Anciaux legt een vinger op de wonde als hij vanuit de achter-

³ Universiteit van Tilburg 2004. Promotors: prof.dr. ir. J.T. Mommaas en prof.dr. R.S. Gowricharn.

stelling van bepaalde etnisch-culturele groepen een probleem detecteert. De raad kan zich ook vinden in een in de tijd afgebakend impulsbeleid dat deze achterstelling wil remediëren. De raad vindt echter dat hiermee niet aan de grond van het gegeven wordt geraakt en dat een dergelijk impulsbeleid enkel productief kan zijn als het deel uitmaakt van een bredere en anders georiënteerde inzet waarbij een integrale cultuur van diversiteit in deze maatschappij wordt nagestreefd.

De raad ziet de wenselijke rol van de openbare culturele sector⁴ binnen het beleid als een broedplaats van bewustzijn over de problemen en mogelijkheden in de hedendaagse maatschappij en van een cultureel handelen dat deze gestalte geeft. De raad adresseert in deze nota dan ook niet alleen de wetgevende en uitvoerende dimensie van de politiek, maar ook de openbare culturele sector als een buitenste schil van het beleid, als een instrumentarium dat door onze democratie in het leven werd geroepen om de culturele dimensie van de maatschappij te versterken.

De raad wil dus ingaan tegen de vernauwing van het concept van “culturele diversiteit” tot het detecteren en remediëren van bepaalde vormen van etnisch-culturele achterstelling. Daardoor wordt het concept ingeperkt tot een container voor probleemstellingen, met een exclusieve focus op maatschappelijke achterstellingen, zonder deze in een breder, pro-actief socio-cultureel project op te nemen. Daardoor wordt het discours over culturele diversiteit veelal gereduceerd tot de verhouding tussen een aantal monolithische blokken; er wordt gedacht vanuit verschillende geïsoleerde culturen. Monoculturaliteit en multiculturaliteit zijn geen tegengestelden, maar twee versies van hetzelfde discours, stelde de raad reeds in zijn memorandum. Zowel de monoculturalistische als de multiculturalistische visie schiet tekort in conceptualisering en in zogeneten oplossingen. Dit discours verliest de mogelijkheid uit het oog om te denken in termen van een integrale maatschappij. Daarom formuleert de raad nu een advies ten gronde⁵.

⁴ De term openbare culturele sector verwijst naar alle organisaties of initiatieven van de overheid of door de overheid ondersteund in het kader van haar cultuurbeleid.

⁵ Dit advies werd voorbereid door een werkgroep. Deze werkgroep bestond uit leden van de Raad: Bart De Baere, Rik Pinxten, Jorijn Neyrinck, Joannes Van Heddeghem; versterkt met enkele externe deskundigen: Marc Jacobs (directeur Vlaams Centrum voor Volkscultuur), Jos Pauwels (coördinator Voortgezette Lerarenopleidingen, Hogeschool Antwerpen, departement bedrijfskunde, lerarenopleiding en sociaal-werk), en An van

1. Paradox in het discours over (culturele) diversiteit

Dit hoofdstuk situeert en problematiseert het essentialistisch denken dat vaak de ondergrond is voor een denken over 'culturele diversiteit'.

In dit hoofdstuk willen we nagaan welke betekenissen dit begrip heeft gekregen, en welke interpretaties eraan worden gegeven. Culturele diversiteit wordt soms als alternatief gebruikt voor fenomenen als pluralisme, culturele openheid, minderheden- en gelijke kansenbeleid of functioneert in debatten over (al dan niet positieve) discriminatie⁶. Maar het concept draagt ook sporen van een discours geworteld in een essentialistisch begrip van cultuur. Met deze analyse wil de Raad voor Cultuur de aandacht vestigen op nefaste consequenties van dit discours.

Het begrip culturele diversiteit is sinds het einde van de 20e eeuw zowel in Vlaanderen als internationaal hoog op de agenda's komen te staan. Hierbij moet vooreerst herinnerd worden aan een verwantschap met het begrip **biodiversiteit**, dat in de jaren 1980 internationaal doorgebroken is. Biologen, milieuactivisten, politici en anderen pikten het begrip op. Ze gebruikten het onder andere om antwoorden te formuleren op de groeiende ongerustheid over het verdwijnen of uitsterven van soorten in de natuur op het einde van de 20e eeuw. Biodiversiteit maakte de brug van wetenschappelijk onderzoek naar beleid en groeiend milieubewustzijn. Er werd en wordt geargumen-

Dienderen (visueel antropologe, UGent), die de eindredactie van het voorontwerpadvies verzorgde. Dit voorontwerpadvies werd besproken na een gesloten minicolloquium waarbij vier andere externe experts een bijdrage leverden: Eric Corijn (cultuurfilosoof en sociaal wetenschapper, VUBrussel, Vakgroep Geografie), Zana Aziza Etambala (medewerker KULeuven, Departement Geschiedenis, Geschiedenis van de Nieuwe Tijd), Dieter Lesage, (filosoof en docent, Erasmushogeschool) en Vivian Liska, (professor Duitse Literatuur, directeur Instituut voor Joodse studies, UA). Bart De Baere verzorgde de eindredactie van het ontwerpadvies dat door de Raad werd goedgekeurd tijdens zijn vergadering van 27 oktober 2005.

⁶ In andere debatten staat vooral de relatie met processen van economische globalisering centraal. Zo staat in een nieuwe UNESCO-conventie over de bescherming van de "diversiteit van culturele inhouden en artistieke expressies", de vraag centraal of het beschermen van culturele diversiteit in een geglobaliseerde wereld wel mogelijk is. Gedijt de culturele diversiteit het beste binnen de "vrijheid" van de gemondialiseerde economie, of zijn beschermingsmaatregelen en nationale cultuurbeleid toch wel belangrijk? Hier is de discussie cruciaal of cultuur als dan niet volledig binnen het domein van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) valt. Het begrip "culturele diversiteit" verwijst in deze context naar de notie "culturele uitzondering". Wat op het spel staat is de mogelijkheid tot het voeren van cultuurbeleid door nationale staten en gemeenschappen, hoe dit moet gelegitimeerd worden en hoe ver dit mag gaan.

teerd dat biodiversiteit vitaal is voor het op lange termijn overleven van "het leven" op aarde. Het beschermen en in stand houden van zoveel mogelijk soorten en ecosystemen wordt belangrijk geacht voor het leven in het algemeen.

In de conventie over biologische diversiteit van de Verenigde Naties werd de definitie die bereikt werd op de United Nations Earth Summit van 1992 in Rio de Janeiro overgenomen: *"The variability among living organisms from all sources, including, inter alia, terrestrial, marine and other aquatic ecosystems and the ecological complexes of which they are part: this includes diversity within species, between species and of ecosystems."*⁷

In de jaren 1990 werd een soortgelijke argumentatie ontwikkeld over de culturele wereld, letterlijk dan, over "culturen in de wereld". Zo wordt geargumenteed dat culturele diversiteit cruciaal is voor het op lange termijn overleven van de mensheid. Daaruit volgt dat het in stand houden van endogene culturen (bedreigde talen, rituelen, denkwerelden,..) even belangrijk is voor de mensheid als de conservatie van de soorten en ecosystemen voor het leven in het algemeen. Hoewel aandacht voor allerlei (bedreigde) culturele fenomenen op de planeet zonder meer positief is, werden de **biologische analogieën** zelf zwaar bekritiseerd. De "globale" basisstelling is nauwelijks te bewijzen. Het toepassen van biologische modellen op cultuurwetenschappelijke en beleidsmatige fenomenen is zelden een goed idee.

Wat als gevolg van deze analogie is meegenomen in het discours rond culturele diversiteit is de verhoogde aandacht en positieve waardering voor **variatie**. Het heeft ook de gevoeligheid aangescherpt voor allerlei effecten van mondialisering en globalisering. Erfgoeddebatten zijn sterk beïnvloed door het denken over biodiversiteit en "werelderfgoed", i.c. de focus op het bewaren van tradities in functie van het in stand houden van de variatie.

In de nasleep van dit door de biodiversiteit beïnvloede discours, situeert zich de (vaak niet eens "onderhuidse") connectie met **lichamelijke kenmerken**, man/vrouw, andersvalide of niet, verschillende

⁷ UNESCO, Universal Declaration on Cultural Diversity (adopted by 31st Session of the General Conference of UNESCO, Paris, 2 November 2001), on-line beschikbaar op: <http://www.vti.be/pdf/UniverseleVerklaringCultureleDiversiteit.pdf>

huidskleur, ... die vaak gemaakt wordt. In negatieve vertogen worden ze als uitsluitingmechanismen gebruikt. In positieve - op inclusie gerichte - vertogen worden ze gekoppeld aan de bekommernis dat de zo gedifferentieerde categorieën voldoende representatief aanwezig zijn of toegang hebben tot bepaalde culturele fenomenen. Dit past in bredere initiatieven van minderheden- en gelijke kansenbeleid⁸ en is ook terug te vinden in teksten van de minister van Cultuur (*"Beleidsnota Cultuur Anciaux 2004-2009"*, *"Het trajectvoorstel naar een actieplan culturele diversiteit"* en de *"Leidraad voor de opmaak van een stand van zaken met betrekking tot de culturele diversiteit in de sectoren Cultuur, Jeugd en Sport"*). In de nota met het trajectvoorstel wordt in 'probleemstelling en situering' meteen gefocust op kansengroepen en etnisch-culturele minderheden. Dit is met name duidelijk in de vragen omtrent de aanbodzijde, waar de eerste twee vragen 'allochtonen' betreffen - dus 'vreemden', en dus ook een geïmpliceerde eigenheid. Pas in de derde vraag wordt breder ingezet: "Hoe kan aan een cultureel divers cultuur-, jeugd- en sportaanbod worden gewerkt?" De Raad voor Cultuur vindt dat de minister hiermee een sleutelvraag stelt voor de geëmancipeerde, globaliserende Vlaamse samenleving anno 2005.

De Raad voor Cultuur heeft veel aandacht voor de visie over en inzet voor interculturaliteit zoals die blijken in de teksten van de minister. Precies daarom wil de Raad voor Cultuur waarschuwen voor de problematische aspecten van het (bio)diversiteitconcept en wel om verschillende redenen:

1. De focus op etnisch-culturele minderheden en de aandacht voor lichamelijke kenmerken voortkomend uit het biodiversiteitsdiscours, getuigen van een begrip van cultuur dat als **essentialistisch of cultureel fundamentalistisch** kan worden omschreven. De term *cultureel fundamentalisme* wordt in de antropologie gebruikt om een houding te beschrijven die het oude racisme vervangt. Men spreekt niet meer over ras, maar het gaat nu over cultuur en cultuureigenheid of essenties. Het tot een stabiele essentie laten uitkristalliseren van "culturen" op basis van lichamelijke kenmerken of een locatie wordt geproblematiseerd. De relatie met een "lokaal milieu" is door de processen van mondialisering, onder meer op het vlak van communicatie, sterk onder druk komen te staan. Antropologen spreken over "cultureel fundamentalisme" omwille van de structurele over-

⁸ Zoals het "Strategisch Plan Minderhedenbeleid 2004-2010"

eenkomst qua houding tussen de religieuze fundamentalisten en dit soort van "eigen cultuur eerst" en het appèl ervan. Cultuur wordt hier als een gesloten systeem gezien van waaruit de politieke vormgeving onverkort moet georganiseerd worden. Deze ontwikkelingen van de laatste twee decennia zijn relevant om het gebruik van "cultuur" en "culturele diversiteit" in de huidige wereld te begrijpen. Er is hier namelijk een essentialistisch gebruik van cultuur en religie aanwezig. Dit wil zeggen dat cultuur wordt gezien als een onveranderlijk, gesloten systeem en een defensief middel om maatschappelijk te bestaan. Deze opvatting van cultuur die inderdaad diversiteit vertoont – in die zin dat er veel afzonderlijke culturen zouden bestaan – verhindert vrijheid, gelijkheid en de erkenning van een diversiteitpolitiek. De opvatting van diversiteit als het naast elkaar bestaan van cultuur x, y en z wordt dan snel een late restant van een oud nationalistisch of regionalistisch denken en voelen, dat ons in een context van wereldwijde invloeden en bereikbaarheid - de netwerkmaatschappij - tot een handicap wordt en dat – nog belangrijker wellicht – de aandachtsmogelijkheden vermindert voor groeps-culturen en groepsdynamieken.

2. Deze essentialistische opvatting van cultuur geeft bovendien aanleiding tot vernauwing van het begrip "culturele diversiteit" tot het detecteren en remediëren van bepaalde vormen van etnisch-culturele achterstelling. Deze vernauwing bevestigt een algemene tendens die "culturele diversiteit" inperkt tot een **container voor probleemstellingen**, met een exclusieve focus op maatschappelijke achterstellingen, zonder deze in een breder, pro-actief socio-cultureel project op te nemen. Het is dan een containerbegrip voor problematische breuklijnen. Ook als dit niet gebeurt, worden vaak begrippen als referentie genomen die problematische breuklijnen impliceren. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de notie van "tolerantie" die vaak als een positief democratisch begrip wordt gezien terwijl het een vorm – het goede gezicht – is van het recht van de sterkste. Als diversiteit wordt bekeken met als inzet de remediëring van breuklijnen, wordt meteen een agenda gezet. Daardoor worden tegelijk talloze andere – op dat moment als niet problematisch ervaren – dimensies van diversiteit ondergesneeuwd. De problematisering viert hoogtij, de mogelijkheden krijgen geen aandacht. De veelkleurigheid krijgt veel te weinig waardering, laat staan dat ze als basis zou kunnen worden genomen voor een beleving van de huidige maatschappij als een gevolg van het emancipatieproject van de twintigste eeuw dat in grote

mate succesvol was. Toch is dit de werkelijkheid, die werkelijkheid wordt enkel niet positief gekaderd. Wie aandachtig is, ziet dat onze maatschappij eerder dan uit groepen bestaat uit een veelheid aan groepsvormingen en differentiëringen daarin. Deze groepsvormingen werken als maatschappelijke beelden en zelfbeelden waardoor mensen zich met elkaar verwant voelen of waardoor in tegendeel een differentiërende communicatie wordt gevoerd. Ze articuleren een eindeloze veelvoudigheid en vatten haar samen.

3. Een dergelijk discours zet er ook toe aan om diversiteit als **bedreigend** te ervaren. "Dit heeft te maken met een toenemende agressie en uitsluiting in de samenleving," stelde Eric Corijn op het colloquium ter voorbereiding van dit advies. Verschil dient volgens hem tot uitsluiting. Als mediacriticus stelt hij deze evolutie dagelijks vast in de meeste TV-programma's. "Of het nu om zogenaamde reality TV gaat of om spelletjes, telkens staat het uitsluiten van leden van de groep centraal. Winners tegenover losers binnen de groep, het vreemde lichaam in de eigen groep (de mol). Zo vormt zich een voedingsbodem die angst creëert om te worden uitgesloten of de drang om uit te sluiten aanwakkert, de "politics of fear". Het is belangrijk om de samenhang niet te baseren op angst", stelt hij, "samenleven in diversiteit op basis van angst is totaal onmogelijk."
4. Een culturele diversiteitsbeleid vanuit deze invalshoek wil bepaalde vormen van **uitsluiting** remediëren maar werkt er tegelijkertijd andere mee in de hand. Immers, enkel door het beleid "geïdentificeerde" minderheden komen aan bod. "Er moet aandacht besteed worden aan de verhouding tussen de reële samenleving en de gerepresenteerde samenleving," stelde Eric Corijn nog. "Er bestaat een grote discrepantie en sommige culturen, gemeenschappen en levensstijlen worden nauwelijks gedocumenteerd en worden nauwelijks vertoond op het publieke forum."
5. Dit essentialistisch discours rond culturele diversiteit veroorzaakt een **kwantitatieve** benadering van diversiteit. Aangezien culturen worden opgevat als afgesloten entiteiten, die geen verwantschap hebben met andere, lijkt de stap naar een beleid gefocust op het tellen van mensen met een bepaalde kleur, van een bepaalde culturele of etnische origine niet ver. Dit is echter een bijzonder kwalijke consequentie en brengt ons dichterbij de paradox die kenmerkend is voor het discours over culturele diversiteit. Volgens Hans Beere-

kamp⁹ leidt het via kunstmatige beoordeling, contingentering of nivellering privilegeïeren van niet-dominante groepen snel tot een nog groter maatschappelijk isolement.

In die zin gaat deze essentialistische opvatting van cultuur in tegen de principes die ten grondslag liggen van de ontwerpconventie van de UNESCO. De culturele organisatie van de Verenigde Naties, de UNESCO, publiceerde een invloedrijk rapport van de wereldcommissie over cultuur en ontwikkeling, met de titel *“Our creative diversity”*¹⁰. Interessant is het verband dat gelegd wordt tussen **creativiteit** en diversiteit. In november 2001, in de nasleep van 9/11 lanceerde de UNESCO een universele verklaring van culturele diversiteit. Deze verklaring gaat uit van principes en verbanden tussen diversiteit en basisrechten, democratie, dialoog en ontwikkeling. Deze verklaring is gebaseerd op het concept van “diversiteit”. Ze bevestigt dat pluraliteit het noodzakelijke reservoir is voor vrijheden; dat cultureel pluralisme het politieke antwoord is op de feitelijke diversiteit in de samenleving, en dat een dergelijk pluralisme onscheidbaar is van een democratisch kader: vrijheid van expressie, media pluralisme, multilinguïsme, gelijkwaardigheid van toegang voor alle culturele en artistieke uitingen, wetenschappelijke en technologische kennis en de mogelijkheid om aanwezig te zijn in de middelen van uitdrukking.

De UNDP (United Nations Development Programme) heeft in 2004 een rapport uitgebracht getiteld: *“Cultural liberty in today’s diverse world”* onder leiding van Sakiko Fukuda-Parr.¹¹ De titel van het rapport verwijst naar een brede definitie van cultuur en diversiteit. Volgens het rapport moet iedereen de vrijheid hebben zijn eigen cultuur (i.e. taal, godsdienst, levensbeschouwingen, etc.) te beleven en hierin gerespecteerd worden:

“Cultural liberty is a vital part of human development, because being able to choose one’s identity – who one is – without losing the respect of others or being excluded from other choices is important in leading a full life. People want the freedom to practice their religion openly, to speak their language, to celebrate their ethnic or religious heritage without fear of ridicule or punishment or diminished opportunity.”

⁹ Hans BEERKAMP, 2003. De kunst van het kiezen, uitgegeven door: Rotterdamse Kunststichting, de Phenix Foundation en de Boekmanstichting

¹⁰ UNESCO, *Our creative diversity*, Parijs, 1995.

¹¹ United Nations Development Programme, *Cultural liberty in today’s diverse world*, 2004

De paradox omtrent culturele diversiteit komt echter ook in dit onderzoek tot uiting: het rapport stelt dat diversiteit een bron voor duurzame ontwikkeling kan zijn alleen in een context waarin diversiteit voortdurend wordt gevoed en getest door een constante interculturele uitwisseling. Echter, het eenvoudig toelaten of zelfs bevorderen van interactie volstaat niet. Door de machtsongelijkheid in de samenleving zal de rijke uiteraard meer van zijn culturele ontplooiing kunnen maken dan de arme, en dit zelfs ten koste van die arme. Dat vormt de crux van de paradox omtrent (culturele) diversiteit. Het is precies door deze machtsongelijkheid mee in het discours van diversiteit op te nemen dat de Raad voor Cultuur voorstelt een alternatief te formuleren op een mogelijke essentialistische recuperatie van het (goedbedoelde) discours over culturele diversiteit. De raad adviseert daarom om het concept **diversiteit** te doen plaatsvinden in een breed en inclusief kader over **cultuur en democratie**. Dit breed kader is volgens de raad de enige grond voor een cultureel divers cultuurbeleid. Dit advies gaat daarom uitdrukkelijk niet over hoe het etnisch-culturele als een cel uit de samenleving wordt gelicht. Het stelt de vraag naar een integraal denken omtrent culturele diversiteit als een basisambitie voor een democratische politiek. Het ziet de openbare culturele sector als de buitenste schil van een beleid, als een instrumentarium van en voor de democratie dat hierin een wezenlijke taak heeft. Het stelt een hedendaagse visie op integrale diversiteit voor die de voornaamste uitdaging kan zijn voor deze openbare culturele sector.

Het was Einstein die zei: *"You can't solve a problem with the same thinking that created the problem"*. Als we op een 'betere' manier willen samenleven moeten we vooral zoeken naar een 'nieuw mentaal model'. Dat doen we door ons steeds opnieuw af te vragen wat de sturende principes kunnen zijn in een maatschappijordening die alle kansen wil bieden voor de diversiteit die we in ons samenleven herkennen.

2. Het culturele in Europa als dynamisch omgaan met betekenisgeving *In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het concept "cultuur" en "het culturele" gecontextualiseerd binnen het Europese veld.*

In een studie die de vakgroep vergelijkende cultuurwetenschappen van de Gentse universiteit recent maakte, werden een aantal insteken gegeven die een basis kunnen vormen om een verharde multi-

culturaliteit te vermijden¹². Zo stelt deze studie dat het 'exotiseren' van de kunstcreatie en -beleving van de 'andere' een vorm van musealisering is: de kunstproductie wordt uit de actuele context gelicht en in een exotische samenhang gepresenteerd. Zo is de term 'Black Theatre' bv. een verzamelnaam voor verschillende etniciteiten. In de meeste theaterproducties die daarmee worden bestempeld, wordt er echter niet zozeer expliciet een 'etnische' cultuur beleefd; wel de eventuele confrontatie van oude herinneringen met de 'moderne' grootstad. Dergelijke adjectieven ('zwarte' kunst, 'etnische' kunst ...) plaatsen deze kunstproducties dan ook onterecht in een historisch-reducerend kader. Werkelijk 'respect' hebben voor de 'ander' betekent meer dan er enkel voor 'openstaan': het impliceert dat men de ander in staat acht dynamisch en innovatief te zijn.

De studie maakt gebruik van een ander kader dan dat van "multiculturaliteit". Terwijl multiculturaliteit betekent dat verschillende culturen naast elkaar leven, staat **interculturalisering** voor de vaardigheid om met verschillende culturen om te gaan. De studie kiest voor deze inzet als sleutel. Ze beschouwt hem als een leerproces en dat wordt benadrukt door een werkwoord te gebruiken: interculturaliseren. Het verwijst naar het opzetten en stimuleren van processen binnen organisaties, diensten, artistieke praktijken, waarbij de diversiteit ten volle tot haar recht komt. Interculturalisering stimuleert het werken vanuit een duidelijke visie op diversiteit die gebaseerd is op nauwkeurige en voortdurende observatie van de regio, de zorg voor interactie met en inbreng van diverse groepen in de operationele programma's, producten en diensten. Interculturalisering in deze zin brengt diversiteit bewust binnen in de organisatie omdat het een meerwaarde geeft, zij waardeert de verscheidenheid en probeert die weerspiegeld te krijgen in activiteiten, producties, team en bestuur.

Door de globalisering wordt dit leerproces van interculturaliseren geïntensifieerd en vallen van oudsher aangenomen oriëntatiepunten weg als zekerheden. Mondialisering, stelt de Gentse studie, genereert bepaalde homogeniseringsprocessen maar tast evenzeer de vanzelfsprekendheid van eens geïnstitutionaliseerde culturele verdichtingen zoals de natiestaat aan. Er treedt bijgevolg een her-

¹² De Krook, Kunstenforum van de Vlaamse Gemeenschap. Studierapport in opdracht van VZW Forum, door Vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschappen, Universiteit Gent o.l.v. Prof. Dr. Rik Pinxten. 2001.

structurering op *van relaties van betrokkenheid en distantie tussen maatschappelijke groepen. Dat zowel op het nieuwe (inter-)nationale als op het oude regionale schaalniveau*. Interculturaliseren is voor de onderzoekers precies dit proces dat door zijn zorg voor interactie leert om te gaan met diversiteit, op lokaal en globaal vlak.

Door de invoering van deze notie wordt ook een tentatief antwoord geformuleerd op wat Zana Aziza Etambala op het colloquium ter voorbereiding van dit advies naar voor schoof als de uitdaging voor het Westen, waar meer en meer diverse culturele gemeenschappen wortel schieten. In de koloniale maatschappij bestond er geen gemeenschappelijkheid. Er waren twee gemeenschappen, die van een kleine dominerende blanke minderheid en die van een grote gedomineerde zwarte meerderheid, die in een "superpositie" maar ook in een "juxtapositie" leefden. "Hoe kan men deze verhoudingen nu hier overstijgen?", vraagt Etambala, waarbij hij meer interesse en meer kennis over de wederzijdse beeldvorming en representaties als een eerste aanzet ziet.

Pierre Bourdieu¹³ stelt dat cultuur niet in een machtsvrije ruimte bestaat. Ook in de wereld van de kunsten en cultuur zijn smaakvoorkeuren het gevolg van sociale, economische of maatschappelijke structuren en zijn mechanismen van uitsluiting, macht en onderdrukking operatief. Volgens Bourdieu is het via cultuur dat dominante groepen in onze samenleving hun machtspositie vormgeven en bestendigen. Het al dan niet hebben van "goede smaak" is niet iets dat je kan verwerven, maar dat via opvoeding in welbepaalde milieus circuleert: het gaat hier dus over een onzichtbare macht. Waar Bourdieu vooral de nadruk legt op de kunst en culturele dominantie van de hogere middenklasse op de arbeiders, zou dezelfde analyse toegepast kunnen worden op gender en etnische dominantie. Factoren als politieke en economische macht en de toegang tot netwerken kunnen bepalend zijn in de keuzes voor bepaalde kunstenaars en kunstwerken. De Raad voor Cultuur neemt deze kritische houding ten aanzien van machtsverhoudingen en conceptualisering mee in zijn omschrijving van cultuur.

Er bestaan honderden definities van **cultuur**. In navolging van historicus Peter Burke, zou men cultuur kunnen omschrijven als "syste-

¹³ Pierre BOURDIEU, *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris, Ed. de Minuit, 1979.

men van gedeelde zingeving, opvattingen en waarden, en de symbolische vormen (performances, artefacten) waarin deze uitgedrukt of belichaamd zijn.”¹⁴ Interessant is de aanscherping die E.P. Thompson in zijn boek *“Customs in Common”* aanbrengt om eventueel te rooskleurige of esthetiserende visies op cultuur te vermijden.¹⁵ Hij suggereert een visie op cultuur als reservoir van diverse hulpbronnen en uitwisselingen, maar ook als arena’s voor conflicten die sterk onderhevig zijn aan allerlei vormen van externe druk. Hiermee pleit hij onder meer voor het “in context” benaderen van culturele fenomenen, bijvoorbeeld in een sociaal-economische context, van machtsprocessen, conflicten en ongelijkheid. Tegelijkertijd benadrukt hij ook het potentieel om antwoorden te vinden of in te gaan tegen negatieve effecten van die processen, dank zij de aanwezigheid van vele alternatieven. Ook hier is de schaal weer belangrijk om te zien hoe “culturele diversiteit” en wat ermee samenhangt functioneert, of men deze contexten als mondiaal, Europees, nationaal, lokaal of in een combinatie van de voorgaande referentiekaders benadert.

De Raad voor Cultuur benadert **het culturele** daarbij als een dimensie in de maatschappij. Het is belangrijk om dit te benadrukken, omdat het begrip cultuur sinds het midden van de twintigste eeuw toenemend in ons woordgebruik opduikt om een “aparte categorie” aan te duiden die zich tot een essentie of een eenheid lijkt te verhardden, als een zachtere versie van nationalisme. We moeten daarom voorzichtig met deze interpretatie van cultuur (in de zin van “een cultuur”, “x culturen”, enz.) omspringen. We gebruiken hier daarom liever het culturele als kwalificerende term, die duidt op betekenisgevende aspecten van menselijk bestaan in een maatschappelijke samenhang, niet in de betekenis van ‘een cultuur’. In Vlaanderen is de democratisch vormgegeven maatschappelijke structurering die van een bevolking die leeft in twee gewesten – iedereen in Vlaanderen en de op de Nederlandse taalrol ingeschreven inwoners van het Brussels gewest – binnen een federale staat. Het democratisch verkozen bestuur van de Vlaamse Gemeenschap is verantwoordelijk gesteld voor het cultuurbeleid dat deze bevolking betreft. Voor Brussel kan ze daarbij enkel verantwoordelijkheid nemen voor een Vlaams cultuurbeleid, in Vlaanderen kan worden nagedacht voor een cultuurbeleid voor Vlaanderen. Dat is het referentiekader van

¹⁴ Peter BURKE, *Volkscultuur in Europa 1500-1800*, Amsterdam: Agon, 1990 (vert.)

¹⁵ E.P. THOMPSON, *[Customs in common*, The New Press, New York, 1993.

waaruit we onze argumentatie opbouwen, in het volle bewustzijn dat "het culturele" kan worden benaderd vanuit diverse perspectieven, op diverse schalen en refererend aan verschillende figuraties (van lokale gemeenschappen tot de wereldgemeenschap).

Deze betekenisgevende aspecten bestaan niet als een onomstotelijk gegeven. Ze worden gemaakt, verder gezet en hermaakt door mensen in hun omgang met elkaar. Deze omgang leidt tot het ontstaan en steeds opnieuw herbevestigen van groepen en gemeenschappen. Het culturele bestaat in een veranderlijk samenspel tussen dissensusvorming en consensusvorming omtrent betekenisgeving en waardering, een samenspel tussen hoe mensen zich tot elkaar verhouden door hun verschil in betekenisgeving tegenover elkaar uit te spelen of een gemeenschappelijkheid in die betekenisgeving op te zoeken. Liever het culturele dan cultuur om deze dynamische zoektocht naar betekenisgeving te benadrukken.

Het culturele is zo de dimensie in de maatschappij die een omgang zoekt met de diversiteit, met wat niet gevat, gesystematiseerd, beheerd kan worden. Het culturele betreft dan zowel het religieuze als het particuliere, en de benadering van ervaringen in hun specificiteit. In Europa draagt dit culturele sinds de verlichting ook de betekenis van de ambitie tot het willen begrijpen en hiervan een basis te maken voor het publieke domein.

Het onderscheid zelf tussen de verschillende dimensies in de maatschappij, waarbij de culturele er één is, naast de economische en de politieke, is een Europese constructie. Dergelijke onderscheiden maken deel uit van de maatschappelijke ambitie om tot meer inzicht te komen, hetgeen de kern is van de 'verlichting'.

Het leverde de Europese maatschappijen de mogelijkheid om het culturele te gaan zien als een relatief gegeven, dat los van de omstandigheden kon worden doorgedacht. Cultuur werd maakbaar. Ze kon worden geherorganiseerd zoals na de Franse revolutie gebeurde, ze kon uit haar eigen bronnen putten zoals het eind van de negentiende eeuw dat zocht te doen met de neostijlen en het eclecticisme, ze ging zich op steeds bewustere wijze uitzetten met andere culturele uitingsvormen. Ze kon bewust van tradities afwijken of hen recupereren en variëren. Ze kon ook projecten ontwikkelen om cultuur van de grond af te herdenken. Het culturele was niet lan-

ger een gegevenheid, maar een denkbare en herdenkbare ruimte, een ruimte die diversiteit als een basisinzet heeft. De maatschappij stelde daarbij verwachtingen aan zijn burgers, de burgers aan hun maatschappij. Het emancipatieproject van de moderniteit was een feit.

Het is vanuit deze ambitie in de Europese traditie dat de Raad voor Cultuur vertrekt; de interculturalisering dient gestoeld te zijn op het culturele als een ambitie van het willen begrijpen, van het ingaan op diversiteit. Culturalisering kan dan ook als de hoofddoelstelling worden gezien, waaruit de rest volgt.

3. De openbare culturele sector als een democratisch emancipatieverhaal

In dit hoofdstuk wordt de openbare culturele sector gesitueerd binnen de ontwikkeling van de Europese democratieën.

In de **emancipatorische** beweging van het culturele in Europa heeft onze maatschappij vanaf het eind van de negentiende eeuw een openbare culturele sector belangrijk geacht. Van deze openbare culturele sector verwachtte men dat hij bewust omging met de waarden in deze maatschappij, dat hij de cultuur herijkte. Een kritische praktijk ging daarbij hand in hand met een wens tot operationalisering: dissensusvorming en consensusvorming waren complementaire polen in een zoeken naar zingeving. Deze openbare sector voorzag enerzijds in een socio-culturele werking, die van onderuit cultuur wil inbedden zoals de volkshogescholen dat ambiëren, anderzijds in referentie-instellingen die als vuurtorens voor de bevolking gedacht werden, als tankstations voor cultuur.

Waar in de doorzetting van de emancipatie - in de naweeën van de jaren '60 - de grote verhalen werden ondergraven die lang als een ideologische fundering voor de maatschappijvorming dienden, is de openbare culturele sector er niet in geslaagd daaraan een werkzaam vervolg te geven. Er bleef veel goeds gebeuren maar de ambitie van werking als sleutel voor het actieveld om de maatschappij daadwerkelijk te veranderen, raakte verloren. De "gevestigde" culturele sector werd meer op zichzelf betrokken en werd minder de ontwikkelingsruimte van en voor de maatschappij. Aan zijn randen kon hij zich nog wel verdiepen, vaak om dan vervolgens door de gevestigde sector te worden geabsorbeerd.

De socio-culturele sector kon minder dan voorheen geloven in de emancipatorische speerpuntfunctie van zijn sociale actie en verloor tegelijk aansluiting bij de polsslagen van de ontwikkelingen. De vuurtorens werden tot op grote hoogte ivoren torens die rond hun eigen werking gingen draaien, zonder veel aandacht voor de effectieve impact ervan.

Het streven naar autonomie van de moderniteit implodeerde tot zelf-referentialiteit in het postmodernisme, hoezeer de context daar ook werd gethematiseerd. De maatschappelijke drive die de moderniteit zijn motoriek gaf, werd als naïviteit verdacht bevonden, de – inderdaad ook tot cliché verworden – maakbaarheidgedachte werd naar de prullenmand verwezen. Volksverheffing, de verhoging van culturele competentie, of emancipatorische inzetten werden als paternalistisch afgedaan. Met hen vielen ook de sterkste impulsen weg om maatschappelijk pro-actief te blijven. Hooguit kon nog de menigte van onderuit tot spontaan initiatief komen, zoals bij de nieuwe sociale bewegingen.

De Raad voor Cultuur voerde in zijn advies omtrent de beheersovereenkomst van de VRT een onderscheid in tussen het **brede cultuurbegrip en het engere** gebruik ervan dat veelal in cultuurpolitieke termen wordt gemaakt, cultuur als alle uitingsvormen waarin bewust een omgang wordt gezocht met betekenissen. Het is binnen het tweede, engere gebruik dat de openbare culturele sector kan worden gelezen. Ons democratisch bestel hecht traditioneel aan deze “bewustwordende” eigenschap en ondersteunt deze uitingsvormen. De cultureel-maatschappelijke ambitie die door het beleid vaak als ‘verhoging van de culturele competentie’ wordt gelabeld, formuleerde de raad in dit advies in een meer minimale maar realistische ambitie, namelijk om de hele bevolking zoveel mogelijk in direct contact te blijven brengen met de volledige breedte van mogelijke codes, inhoud en contexten. Als deze minimale ambitie wordt opgegeven, geven we onze maatschappij op en kiezen we voor een duaal systeem.

We bepleiten dan ook een beleid dat aanmoedigt om een inclusieve visie en praktijk in de culturele sector te bevorderen. Dat wil zeggen dat het beleid visies en praktijken aanmoedigt gericht op de feitelijk diverse bevolking in al haar diversiteit. In onze Europese, postkoloniale en Vlaamse traditie impliceert dit dat we reflexief te werk gaan,

dat wil zeggen onszelf bewust en steeds open of vernieuwend denken in een historische, een lokale en een geopolitieke context en op grond daarvan onze strategieën veranderen. Culturele initiatieven kunnen dan niet eenvoudig bevestigend of continuerend zijn, maar moeten bekeken worden op hun ambitie om bewust en gender-, religie-, tijds- en contextgevoelig met de ervaringswereld om te gaan. De overheid heeft hier een belangrijke plicht om de initiatieven te steunen die vanuit deze optiek handelen, en kan aan de andere kant aan de markt overlaten wat continuerend en op een laag bewust niveau aan culturele initiatieven aangeboden wordt. Als de overheid die bewustwordende en reflexieve inzet niet promoot, dan wordt de marktcultuur in haar bevestigende aard de enige aanbieder van publieke culturele initiatieven.

4. Diversiteit als een maatschappelijke werkelijkheid en cultureel politieke wenselijkheid

In dit stuk wordt de notie diversiteit in een hedendaagse democratische werkelijkheid geformuleerd, door het concept inclusief, relationeel en cultureel te benaderen.

De emancipatie is voor een deel geslaagd. Mensen kunnen nu - op zijn minst in principe - meer keuzes maken op meer gebieden dan ze ooit voorheen konden. Mensen claimen diversiteit voor zichzelf. De monoculturaliteit is een fictie die wordt beleefd vanuit zeer particuliere perspectieven waarbij de meest uiteenlopende levensvisies en gedrag patronen naast elkaar bestaan en zichzelf als referentie nemen. De mogelijke genderprofielen, levensbeschouwelijke opvattingen, samenlevingsvormen, opvoedingswijzen, werk- en vrijetijdskeuzes, historische en geografische situeringen, toekomstperspectieven ... alle aspecten van het leven zijn maximaal opengetrokken.

- Het individu is een dynamisch gegeven met vele verbindingen. Diversiteit kan niet meer begrepen worden als het naast elkaar voorkomen van mensen en groepen met culturele eigenheid, of "essenties". Diversiteit dient eerst en vooral te worden gevat via de idee van "**diversiteit IN elk van ons**". We zijn steeds nadrukkelijker zelf een samenstelling van vele identiteiten, die we o.a. in culturele vormen en initiatieven uitdrukken: eten, kledij, interieurinrichting, mediabeleving, historische en geografische situering, toekomstperspectief ... Dit is voor elk van ons divers samengesteld en verandert ook doorheen ons leven. Zo maakt het UNDP-

onderzoek “*Cultural liberty in today’s diverse world*”¹⁶ op zeer efficiënte wijze brandhout van een aantal mythes die circuleren omtrent de zogenaamd kwalijke gevolgen van het bevorderen van diversiteit in de samenleving. Een voorbeeld: wat met de mythe die stelt dat de etnische identiteit van mensen in competitie gaat met hun verbondenheid aan de staat, dat er dus een spanning zou bestaan tussen het erkennen van diversiteit in de samenleving en de cohesie van de staat. Nonsens, stelt het UNDP rapport: elk individu kan zich identificeren met verschillende groepen omdat zij/hij een identiteit van burger, gender, taal, politiek, religie, historische en geografische situering, toekomstperspectief etc. beleeft. Identiteit bevat verder het element van de keuze: individuen kunnen binnen die verschillende deelidentiteiten kiezen waaraan prioriteit te verlenen.

- De opvattingen over inclusie en “diversiteit IN elk van ons”, geven een denken weer dat zich internationaal begint te kristalliseren. De antropoloog Clifford Geertz¹⁷ en de Canadese politieke filosoof over multiculturalisme en moderniteit Charles Taylor¹⁸ bepleiten om het begrip “diversiteit TUSSEN mensen en groepen” te complementeren met “diversiteit IN mensen en groepen”. Zo worden ook **groepen** als vitale dynamieken gekarakteriseerd. Zij kunnen mobiliseren. Er wordt maximaal aandacht gegeven aan het in elkaar verweven zijn van groepen. De diversiteit tussen mensen en groepen wordt gecomplementeerd door allerhande partiële mogelijkheden van gemeenschappelijkheid.

In een **gemeenschap** is deze veelvuldigheid hoe dan ook een gegeven. Er spelen in een gemeenschap verschillende waarden-systemen naast elkaar, zoals de Franse sociologen Boltanski en Thevenot aantoonde in hun werk “*De la justification. Les économies de la grandeur*”¹⁹. Daarin worden zes verschillende “gemeenschappelijke werelden” onderscheiden: die van de inspiratie, van het huiselijke, van de opinie, van het civiele, van de handel

¹⁶ United Nations Development Programme, *Cultural liberty in today’s diverse world*, 2004

¹⁷ Clifford GEERTZ (2000). *Available Light. Anthropological Reflections on Philosophical Topics*, Princeton University Press, Princeton-New Jersey.

¹⁸ Charles TAYLOR, *Two Theories of Modernity. Alternative Modernities*. D. P. Gaonkar (ed.). Durham, NC, and London, Duke University Press (2001 [1995]): 172-196.

¹⁹ Luc BOLTANSKI & Laurent THEVENOT. *De la justification. Les économies de la grandeur*, Paris, Galimard, 1991.

en van het industriële. Vanuit gemeenschappelijke basisprincipes in elk van die werelden – het “concurrentiële” voor de handel bijvoorbeeld – worden daarin overeenkomsten gevonden. In elk van deze “werelden” zijn er andere criteria die iets “groot” maken, of “waardig”, andere manieren waarop een oordeel wordt uitgesproken, andere soorten relaties die belang hebben ...

- Het is volgens de raad cultuurpolitiek belangrijk om niet enkel te denken in termen van diversiteit IN mensen, maar ook in termen van **diversiteit UIT mensen**. Zo wordt diversiteit niet enkel een voortdurend gegeven maar ook een na te streven respect voor de eigenheid die mensen in een maatschappij inbrengen. Een eenvoudige manier om dit te stimuleren, is om mensen principieel nooit als vertegenwoordiger van een groep te zien, maar het aan hen over te laten om eventueel een engagement voor tradities en andere identificatiemogelijkheden als particuliere (culturele, religieuze, gender, historische en geografische situering, toekomstperspectieven ...) uitingen op zich te nemen. Ze doen dat op hun manier en zetten zo zowel de tradities voort als dat ze nieuwe rijkdom in de maatschappij inbrengen.

Is het om te beginnen niet vooral zaak om de autonomie die mensen voor zichzelf claimen, terug meer symmetrisch te gaan benaderen, met opnieuw een grotere aandacht voor verhoudingen die de referenties naar de andere kwalitatief maken? “Nieuwsgierigheid” of “openheid” staan diametraal tegenover het passieve idee van “tolerantie”. Door diversiteit niet enkel IN mensen te begrijpen maar haar ook UIT mensen te ambiëren, breken we weg van een overheid die criteria van indeling oplegt. We streven naar een denken over de manieren waarop mensen hun onderlinge relaties vormgeven en hoe ze zich daarin positioneren. Deze kwaliteit van diversiteit UIT kan in alle aspecten van de culturele bedrijvigheid worden gestimuleerd. Bijvoorbeeld: de diversiteit UIT mensen kan ook in een omgang met cultuurobjecten worden bekrachtigd.

- In het verlengde daarvan kan men ook **diversiteit UIT groepen** naar de maatschappij toe waarderen en stimuleren. De vitale dynamieken die groepen zijn, zijn geen problemen die een plaats dienen te krijgen, het zijn mogelijkheden om de maatschappij te verrijken. Ze beslissen zelf of en hoe ze dat willen doen, maar ze kunnen er om te beginnen wel toe worden uitgenodigd. Groeps-

vormingen en gemeenschapsvormingen worden in het verlengde hiervan een mogelijkheid om deze diversiteit te bekrachtigen. Ze zijn een referentieveld van waaruit mensen culturele uitingen opnemen. Ze maken het mogelijk dat mensen de diversiteit in zich versterken en deze weer uitdragen.

Diversiteit wordt verhoogd door een ingaan op vele niet-exclusieve groepsvormingen. De onvruchtbare of/of discussies dienen te worden vervangen door een cultivering van en/en verhalen. Om Vlaanderen zelf als voorbeeld te nemen: de Vlaamse Gemeenschap is het niveau waarop onze democratie de verantwoordelijkheid legde voor cultuur. Als de regio deze verantwoordelijkheid integraal opneemt, articuleert zij niet enkel zichzelf maar ook regiovormingen die er complementair mee zijn, van de stedelijke of provinciale particulariteiten over "België" of de bijzondere banden met het katholieke zuiden van Nederland of Frans-Vlaanderen, de taalgemeenschap met Nederland, de Benelux of de Bourgondische Kreitz, tot Europa. In een dergelijke multiregionale omgeving kunnen personen zich veelvuldig thuis voelen.

Net zo ervaren we onszelf als lid van vele groepen (familie, beroep, kerk, sport, enz.), en worden die verbanden minder dan voorheen gezien in één gemeenschap die hen structureert, weze het de dorps- of stadsgemeenschap, weze het de natiestaat.

Diversiteit wordt dus een intrinsiek gegeven waarbij groepen en gemeenschappen als referentievelden dit gegeven kunnen articuleren en versterken. Groepen en gemeenschappen kunnen zich hiervan bewust tonen en daardoor zowel een referentieveld als een ontwikkelingsveld zijn.

Diversiteit wordt zo noch het opdelen van een maatschappij in deelgroepen, noch een willekeurige variatie. Het wordt een manier waarop een democratische maatschappij zoekt naar het maken en accepteren van onderscheiden zonder dat deze tegenover elkaar worden uitgespeeld in machtstermen. Diversiteit wordt dan niet iets wat "getolereerd" moet worden, maar het avontuur waarin een maatschappij zich goed kan voelen. Een culturele benadering, zoals de Raad voor Cultuur die voorstaat, zoekt het bewustzijn te verhogen van betekenisgevende aspecten van menselijk bestaan op een inclusieve manier: in dit verhaal gaat het niet hoe "zij" hun achter-

stallige positie kunnen verbeteren, maar hoe “wij” een samenleving uitbouwen waarin dynamisch naar betekenisgevende interacties wordt gezocht.

5. Adviezen en vragen aan het Vlaams Parlement

Omdat de raad een hedendaagse omgang met culturele diversiteit ziet als een van grootste uitdagingen waarvoor onze gemeenschap nu staat, richt hij zich eerst en vooral tot het parlement. Hij vraagt dat het parlement een grond legt voor een omgang met diversiteit tussen, in en vanuit mensen en groepen als een mogelijkheid voor onze maatschappij. De raad ziet een discussie met het oog op de actualisering van het cultuurpact als een aanzet hiervoor, maar pleit ervoor om deze discussie binnen een bredere horizon te voeren.

De Raad voor Cultuur vraagt aan het Vlaams Parlement om een discussie ten gronde te initiëren over de culturele werking in onze maatschappij.

De raad meent dat een helder en constructief begrippenkader over de basisambities van onze democratie zich opdringt en dat het Vlaams Parlement de juiste plaats hiervoor is, omdat cultuur in België gefederaliseerd is. Deze democratische ambities kunnen volgens de Raad voor Cultuur niet enkel politiek en economisch maar ook cultureel zijn, met sterke nadruk op inclusie en diversiteit.

De vraag naar een benadering van de cultuurpactwetgeving kan hiervoor een aanleiding vormen. De Raad voor Cultuur meent dat het wenselijk is om niet te wachten tot de cultuurpactwetgeving gefederaliseerd is, maar om nu reeds een actualiseringsdiscussie en een nieuw begrippenkader in het parlement te bespreken en goed te keuren.

6. Adviezen en vragen aan de minister van cultuur

De Raad voor Cultuur gaat niet akkoord met de stelling van de minister dat “de geringe aanwezigheid van etnisch-culturele minderheden binnen de overheid, de steunpunten en in het gesubsidieerde veld ... noodzaakt ... het traject in een eerste fase te focussen op etnisch-culturele diversiteit”. Dan wordt enkel aan symptoombestrijding gedaan, nu dit symptoom na het vorige en voor het volgende. De raad waardeert de focus van de minister op etnisch-culturele di-

versiteit. De raad vindt echter dat in de aanzet deze bijzondere focus en de bredere beleidsinzet nog op een verwarrende wijze door elkaar liepen. De aandacht voor “diversiteit” als dusdanig, “alle groepen in de samenleving”, “interculturaliteit” en “minderhedenbeleid” dreigen elkaar voor de voeten te lopen. De raad suggereert daarom het beleid omtrent etnisch-culturele diversiteit afzonderlijk als een impulsbeleid te articuleren en er een afzonderlijk traject voor op te zetten met duidelijke operationele doelstellingen en een beperking in de tijd. De raad stelt voor dit ook correct te benoemen als een impulsbeleid omtrent etnisch-culturele achterstelling.

De raad vraagt dat de minister nu meteen verder gaat. De belangrijkste conclusie uit de terechte probleemstelling van de minister kan zijn dat het cultuurbeleid en de openbare culturele sector te weinig pro-actief gericht zijn op diversiteit, terwijl net zij dit zouden moeten zijn en dat zowel de openbare culturele sector als het beleid wezenlijk - in hun kerntaken - tekort schieten. De raad vraagt dan ook aan de minister om meteen aanzetten te zoeken voor een wij-beeld dat integraal op diversiteit gericht is. Culturele diversiteit kan dan de grond zijn voor het participatiebeleid dat de minister nastreeft. Het kan de reden zijn om zowel het beleid als de sector te herdenken.

De Raad voor Cultuur vraagt de minister om meteen ook zijn wezenlijke ambitie omtrent culturele diversiteit krachtig door te zetten. De raad juicht het initiatief van de minister toe om de meest inspirerende personen in binnen- en buitenland te zoeken voor gesprek en discussie en pleit ervoor dat dit nu gebeurt, parallel aan het zoeken naar concrete beleidsaanbevelingen rond etnisch-culturele diversiteit vanuit een stand van zaken binnen de sectoren.

De raad stelt ook voor om meteen aanzetten van beleidsheroriënteringen te zoeken om het beleid in de richting van een prioritaire aandacht voor culturele diversiteit te heroriënteren.

6.1. Special practices:

Een beleid dat culturele diversiteit werkelijk ter harte neemt, vertrekt best van aandacht voor praktijken in het culturele landschap. Er worden verschillende innoverende initiatieven uitgewerkt maar ze zijn nog te weinig belicht en geanalyseerd. Voortdurend onderzoek dat is gericht op het analyseren van methodes, werkwijzen en stra-

tegieën in het veld van de cultuurmakers en kunstenaars is volgens de raad aanbevolen, om praktijken te belichten en hun expertise te vertalen naar een aanstekelijk discours voor het veld.

Deze 'special practices' kunnen zowel groepen betreffen die niet enkel een referentieveld maar ook een ontwikkelingsveld vormen voor hun leden, als kunstenaars die op een eigenzinnige manier verschillende deelidentiteiten uitdragen, als instellingen die binnen hun organisatie de diversiteit stimuleren.

Een beleid zou vooral die initiatieven kunnen aanmoedigen die zo ondersteuning geven aan nieuwe mentale modellen, aan een begripsverschuiving.

6.2. Culturele diversiteit vanuit de wezenlijke inzet van de deelsectoren geformuleerd:

Het is wenselijk dat de minister ertoe aanzet dat de diverse deelsectoren aangeven hoe hun gebied vanuit diversiteit gestalte krijgt. Enkel zo kunnen vervolgens vergaande vragen worden gesteld over hun huidige organisatiemechanismen en kan worden gedacht aan een meer culturele werking.

De minister gaf de steunpunten het werken rond diversiteit terecht als een van hun expliciete opdrachten. De Raad voor Cultuur vraagt de minister verdere initiatieven te stimuleren waardoor het een hoofdfunctie van de verschillende steunpunten wordt om de aandacht voor diversiteit in alle aspecten van hun deelsector te monitoren, te stimuleren, en zichtbaar te maken, ook die dimensies van diversiteit die niet gericht zijn op etnisch-culturele minderheden maar die de intrinsieke culturele kwaliteit van de deelsector zelf uitmaken.

6.3. Een uitnodigend, op diversiteit gericht beleid naar groepen toe:

Het gaat er in een cultureel diversiteitsbeleid niet om om zoveel mogelijk diverse invalshoeken te hanteren, dan is er geen sociaal verband meer. Een pro-actief beleid naar diverse groepen is wenselijk omdat groepen cruciale identificatiemogelijkheden bieden en als een hecht weefsel van gedeeltelijk gedeelde identificatiemogelijkheden onze maatschappij kunnen samenhouden. Als dusdanig zijn groepsvormingen cruciaal voor diversiteit in culturele zin, als samenlevingsvorming. Ze kunnen ook segregierend werken, bijvoorbeeld door etnisch-culturele initiatieven die mensen tot een monoli-

thische positie bewegen of dwingen. Toch blijft het steeds aan groepen om zelf hun eigen interne structuur en hun naar buiten treden te bepalen. Een pro-actief beleid naar groepen is niet noodzakelijk in tegenspraak met respect hiervoor.

Een dergelijk beleid dient zich dan wel zeer omzichtig als een vragende partner en niet als een beslisser op te stellen. Waar culturele gemeenschappen het gevoel hebben dat hun eigen beslissingsruimte wordt aangetast, gaan ze zich oppositioneel opstellen en eerder verharderen. Het beleid zal dan ook niet normerend maar uitnodigend werken. Het zal ook zijn wensen formuleren en argumenteren. Daarom is het belangrijk een beleid naar om het even welk type groepen te kaderen in bredere beleidsopties, zoals een inzet voor inclusie, openheid, veranderings- en aanpassingsbereidheid. Dit beleid kan een andere vorm aannemen dan een klassiek subsidiebeleid. Het kan beleidsovertuigingen naar groepen formuleren en hen waarderen door deze overtuigingen; dat groepen zowel een referentieveld als een ontwikkelingsveld kunnen zijn, en dat uit hen de maatschappij verrijkt kan worden.

6.4. Een radicale keuze voor een culturele beleidsvoering:

De Raad voor Cultuur pleit voor een vergaand herdenken van de verhouding tussen de politiek en het openbare culturele veld waarbij procedures die ontleend zijn aan economische beheersmechanismen worden vervangen door verhoudingen die zijn gebaseerd op dialoog, onderhandeling en gedeelde inzetten.

Een beleid dat het echt meent met culturele diversiteit, zal deze inzet in zijn handelen volledig doortrekken. Een cultuurbeleid zal dan ook een cultureel beleid willen zijn.

Een dergelijk cultureel cultuurbeleid zal een radicale doortrekking van een diversiteitsdenken in de hele werking van openbare culturele initiatieven tot een absolute prioriteit maken.

Dit houdt ook in dat het zich ervan bewust is dat verwachtingen niet voorafgaandelijk in gestandaardiseerde verwachtingen en outputindicatoren kunnen worden geformuleerd zoals dat in de economie wel kan. Innoverende initiatieven worden nu in theorie gewaardeerd maar zijn in de praktijk gehandicapt omdat ze 'niet passen' in de regels.

Het cultuurbeleid kan met intentieverbintenissen werken met vervolgens een kritische monitoring, waarbij het beleid stimulerend en evaluerend werkt eerder dan te willen sturen en controleren. Het kan van openbare culturele organisaties een eigen invulling verlangen van de wijze waarop ze in hun organigram, organisatie, werking, publieksbereik en zelfs kwaliteitsbeoordeling de diversiteit verhogen.

Dit is een opzet dat wezenlijk anders is dan de historische groei van het Vlaamse cultuurbeleid dat net ging over gelijkschakeling – subsidiecriteria – als basis voor subsidiëring en als een invulling van een beleidsmatige objectivering.

6.5. Een breed debat met het oog op zelfreflectie van de openbare culturele sector:

De Raad voor Cultuur vraagt de minister van Cultuur om in het verlengde van de eerste conferentie die wordt gepland in februari, een sectoraal debat op te zetten over cultuur als diversiteit en de openbare culturele sector als een sector die de democratie in het leven heeft geroepen om een bewuste omgang met de omgangswijzen met deze diversiteit te stimuleren. De vraag van Antwerpen 93 was scherp: “Kan kunst de wereld redden?” Het is misschien tijd haar weer op te nemen en te vertalen in meer operationele vragen. Is enkel de mogelijkheid nog een cliché, bijvoorbeeld, of is het sinds lang de problematisering die het cliché is geworden? Kan er sprake zijn van engagement zonder dat dit uit de hele aanpak blijkt? Houdt het aanvaarden van openbaar geld ook een concreet democratisch engagement van die actoren in? Als dit zo zou zijn, met welke inzetten? Als de democratie een openbaar cultureel veld subsidieert, om bewust om te gaan met het culturele, dus met de waarden in een maatschappij, mag ze dan van dit veld verwachten dat het deze hele, brede waaier van waarden herijkt? Dient de openbare culturele sector zich als deel van de overheid niet als een deel van het beleid te zien, niet een van de drie machten maar een functie in dit beleid? Zo ja, welke? Hoe kan de beleving van de betekenis mogelijkheden van kunst en cultuur worden omgezet in een horizon van leefbaarheid?

Bibliografie

1. Beleidsnota's en decreten

ANCIAUX, B., *Beleidsnota Brussel 2004-2009. Meer Brussel in Vlaanderen en de wereld, meer Vlaanderen en de wereld in Brussel*, on-line

beschikbaar op:

<http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regering/beleidsnotas2004anciaux/brussel.pdf>.

ANCI AUX, B., *Beleidsnota Cultuur 2004-2009*, on-line beschikbaar op: http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/download/beleidsnota_cultuur_2004-2009.pdf.

Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid (13 juli 2001), on-line beschikbaar op: <http://212.123.19.141/cgi-bin/toonfiche.exe?nr=8725&tab=2>.

EUROPESE COMMISSIE (27/08/2003), *Towards an international instrument on Cultural Diversity*, on-line beschikbaar op: <http://www.vti.be/pdf/EuropeseCommissie.pdf>.

Samenleven in diversiteit. Gedeeld burgerschap en gelijke kansen in een kleurrijk Vlaanderen. Actualisering beleid t.a.v. etnisch-culturele minderheden: strategisch plan minderhedenbeleid 2004-2010. Goedgekeurd door de Vlaamse regering op 26 maart 2004, on-line beschikbaar op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/minderheden/minderhedenbeleid>.

UNESCO, *Our creative diversity*, Parijs, 1995.

UNESCO, *Universal Declaration on Cultural Diversity* (adopted by 31st Session of the General Conference of UNESCO, Paris, 2 November 2001), on-line beschikbaar op: <http://www.vti.be/pdf/UniverseleVerklaringCultureleDiversiteit.pdf>.

VERENIGDE NATIES, *Human Development Report 2004. Cultural Liberty in Today's Diverse World*, on-line beschikbaar op: http://hdr.undp.org/reports/global/2004/pdf/hdr04_complete.pdf.

VLAAMSE ADMINISTRATIE, *Bijdrage Vlaamse administratie aan het regeerprogramma van de aantredende Vlaamse regering. Deel 7: Cultuur, Jeugd, Sport en Media*, on-line beschikbaar op: http://www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid/download/regeerbijdrage2004_beleidsdomeinCJSM.pdf.

VLAAMSE REGERING, *Regeerakkoord 2004. Vertrouwen geven, verantwoordelijkheid nemen*, on-line beschikbaar op: <http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/regeerakkoord/vlaamsregeerakkoord2004.pdf>

YILDIRIM, S. & TAGHON, S. (2005), *Leidraad bij de Opmaak van een Stand van Zaken m.b.t. Culturele Diversiteit voor de sectoren binnen Cultuur, Jeugd en Sport*.

YILDIRIM, S. & TAGHON, S. (2005), *Trajectvoorstel: naar een Actieplan Culturele Diversiteit voor Cultuur, Jeugd en Sport*.

2. Referentie literatuur

- BENNETT, T. (2001), *Differing diversities. Cultural policy and cultural diversity, Straatsburg*: Council of Europe Publishing.
- BEEREKAMP, H. (2003) De kunst van het kiezen, uitgegeven door Rotterdamse Kunststichting, de Phenix Foundation en de Boekmanstichting
- BRUSSELS KUNSTENOVERLEG, "Culturele diversiteit en stedelijke dynamiek (verslagtekst groepsbesprek 2, discussiedag 15/06/2004: visieontwikkeling over internationalisering, culturele diversiteit en kunsteducatie)", on-line beschikbaar op: http://users.skynet.be/brusselskunstenoverleg/pdf/discussiedag_15-06-04_culturelediversiteit.pdf.
- BOLTANSKI Luc & Laurent THEVENOT (1991). *De la justification. Les économies de la grandeur*, Paris, Galimard.
- BOURDIEU, P. (1979). *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris, Ed. de Minuit., 1979.
- COOLS, J., DE KEPPEL M., NICOLAS, P. & TINDEMANS, K. (Eds.) (2001), *Cahier Culturele Diversiteit. Witte raven, zwarte schapen*, Brussel: Hoofdstuk 27 vzw.
- GEERTZ, C. (2000). *Available Light. Anthropological Reflections on Philosophical Topics.*, Princeton University Press, Princeton-New Jersey.
- DE KROOK, Kunstenforum van de Vlaamse Gemeenschap, studierapport in opdracht van VZW Forum, door Vakgroep Vergelijkende Cultuurwetenschappen, Universiteit Gent o.l.v Prof. Dr. Rik Pinxten. 2001.
- ELFFERS, A. (2001), *Culturele diversiteit in de podiumkunsten. Een praktisch onderzoek naar initiatieven in Nederland en de Verenigde Staten*, Zoetermeer: Ministerie van OcnW.
- HAFFOU, N. (2002), "Geen multiculturaliteit, wel multicreativiteit", in: *De Standaard*, 18/12/2002.
- HAFFOU, N. (2003), "Multicreativity: An Ethical stand to the Crisis of Multiculturalism", on-line beschikbaar op: <http://www.vti.be/cafecasa/pdf/Multicreativity.pdf>.
- JANS, E. (2004), "Hoezo, 'allochtonentheater'?", in: *Etcetera*, jg. 22, nr. 90, p. 9-11.
- LAVRIJSEN, R. (1999), *Culturele diversiteit in de kunst*, 's-Gravenhage: Elsevier Bedrijfsinformatie bv.
- OPSOMER, G. (Ed.), *City of Cultures*, Brussel: Vlaams Theater Instituut, p. 75-79.
- PINXTEN, R. (2003), *De artistieke samenleving. De invloed van kunst op de democratie*, Antwerpen: Houtekiet.
- TAYLOR, C. [2001 [1995]]. "Two Theories of Modernity." *Alternative*

Modernities. D. P. Gaonkar (ed.). Durham, NC, and London, Duke University Press: 172-196.

THOMPSON, E.P. (1993) *Customs in common*, The New Press, New York.

TRIENEKENS, S. J. (2004), *Urban Paradoxes: lived citizenship and the location of diversity in the arts*, Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de Universiteit van Tilburg.

2.3 Adviezen volgens een korte procedure

2.3.1 Advies bij het ontwerp van reglement voor subsidiëring van participatie-, experimentele, uitzonderlijke en bijzondere projecten, en hobbyverenigingen (24 februari 2005)

De Raad voor Cultuur drukt zijn waardering uit voor het advies van de Raad voor Volksonwikkeling en Cultuurspreiding en voor het advies K 01/05 van 23 februari 2005 van de Raad voor de Kunsten bij het ontwerp van reglement voor de subsidiëring van participatie-, experimentele, uitzonderlijke en bijzondere projecten, en hobbyverenigingen. De Raad voor Cultuur sluit zich bij deze adviezen aan.

2.3.2 Ratificatie Unesco '70 (15 maart 2005)

Aan de Raad voor Cultuur werd advies gevraagd over het ontwerp van decreet houdende instemming met het Verdrag met betrekking tot de maatregelen die moeten worden genomen om de ongeoorloofde invoer, uitvoer en overdracht van eigendom van cultuurgoederen te voorkomen, aangenomen door de Algemene Conferentie van UNESCO tijdens haar zestiende zitting op 14 november 1970 te Parijs.

De raad adviseert positief ten aanzien van het ontwerp van decreet dat voorziet om het verdrag te ratificeren mits bij interpretatieve verklaring het materiële toepassingsgebied (definitie van cultuurgoed) gelijkgeschakeld wordt met de Europese regelgeving betreffende de uitvoer van cultuurgoederen). Deze gelijkschakeling qua materieel toepassingsgebied leidt tot de creatie van een aantal inhoudelijk gedefinieerde categorieën van cultuurgoederen die zowel onder Europees recht als onder internationaal recht als 'bijzondere' cultuurgoederen worden erkend. Zo wordt het voor handelaars, verzamelaars

en musea duidelijk dat bij de verwerving van cultuurgoederen die onder een van deze categorieën ressorteren, de nodige zorgvuldigheid in acht genomen moet worden en dat het om cultuurgoederen gaat die mogelijkwijze van een beschermd statuut genieten en als dusdanig vatbaar zijn voor vorderingen tot terugkeer naar het land van herkomst. Met de voorgestelde interpretatieve verklaring wordt het voorbeeld gevolgd van Frankrijk en Groot-Brittannië, landen die deze conventie eerder ondertekenden.

2.3.3 Evaluatie van het systeem 'Impulssubsidies' (26 mei 2005)

De Raad voor Cultuur staat positief tegenover impulssubsidies als beleidsinstrument op voorwaarde dat

- voorafgaandelijk terreinverkennd onderzoek wordt uitgevoerd en
- operationele doelstellingen en meetbare indicatoren worden vooropgesteld.

2.3.4 Ratificatie Unesco-conventie over immaterieel cultureel erfgoed (18 oktober 2005)

De raad adviseert positief ten aanzien van het ontwerp van decreet dat voorziet om in te stemmen met de conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed zoals opgemaakt in Parijs op 17 oktober 2003.

2.3.5 Advies met betrekking tot het voorontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van begroting (27 oktober 2005)

Hoofdstuk II. Archiefdecreet. (Art.2 – 4)

Wat betreft de eerste wijziging:

Het gaat om een duidelijke verlichting van de administratieve last en om een functionele verbetering. De raad staat positief tegenover het voorstel om de eerste beleidsperiode met één jaar te verlengen. Het feit dat de archiefinstellingen nu een extra jaar krijgen om de lopende beleidsplannen uit te voeren, is een logisch gevolg van het feit dat het decreet later dan gepland werd goedgekeurd.

Wat betreft de tweede wijziging:

Het gaat om een administratieve vereenvoudiging en een verruiming

van de autonomie van de instellingen. Zij krijgen naast de "gewone" subsidie een specifieke bijkomende subsidie om het Vlaams Intersectorale Akkoord 2000-2005 (VIA) uit te voeren, rechtstreeks uitbetaald. Deze werkwijze impliceert dat er geen garantie meer is dat de middelen gebruikt worden voor tewerkstelling.

De raad adviseert om aan artikel 3 een paragraaf toe te voegen luidend als volgt:

"De aldus verdeelde subsidie wordt als een jaarlijkse enveloppen-subsidie toegekend aan het archief- en documentatiecentrum. De organisatie moet jaarlijks aantonen dat de subsidie verder wordt besteed aan tewerkstelling."

Zo wordt blijvende aandacht voor tewerkstelling gegarandeerd.

Hoofdstuk XVIII. Vlaams Informatiepunt Jeugd. (Art. 35)

De raad is van oordeel dat er in het voorontwerp van programmadecreet onvoldoende duidelijkheid wordt geboden over de doelstellingen en de taken van het Vlaams Informatiepunt Jeugd om advies te kunnen geven. Dergelijk nieuw initiatief wordt beter via decreetgeving in het kader van het jeugdbeleid geregeld dan via een programmadecreet. In tweede orde adviseert de raad om de term 'vereniging zonder winstgevend doel' te vervangen door 'vereniging zonder winstoogmerk' wat zowel taalkundig als juridisch de correcte term is.

3. Reacties en weerklank

3.1 Een greep uit de pers

De Standaard 15.04.2005 – Cultuur op alle netten

In zijn advies aan het Vlaams Parlement pleit de Raad voor Cultuur ervoor om op alle netten van de VRT kunst en cultuur te programmeren. Digitale televisie is slechts een 'wenselijke nevenruimte'. [...] De raad, samengesteld uit deskundigen uit het culturele veld, aanvaardt de veel gebruikte stelling niet dat de publieke omroep alleen maar kan opereren volgens de zogenaamde 'wetten van het medium'.

De Tijd 15.04.2005 – Advies over de opdracht van de VRT

De VRT moet belangrijke culturele momenten registreren, moet meer aandacht besteden aan cultuur in de diepte en in de breedte, en moet dat doen op al zijn netten. Kijkcijfers mogen daarbij geen doel op zich zijn. Dat zijn enkele adviezen die de Raad voor Cultuur aan het Vlaams Parlement heeft overhandigd in de aanloop naar de nieuwe beheersovereenkomst.

De Morgen 22.06.2005 – Vlaanderen versus Nederland

Van der Hoeven omschrijft in haar studie Nederland als een ‘spiegel-paleis’ waar een kleine incrowd al jaren het cultuurbeleid bepaalt, terwijl Vlaanderen een ‘huis van vensters’ is. [...] “In Vlaanderen heb je een Raad voor Cultuur, voor Kunsten en voor Volksontwikkeling. Dat leidt al tot een bredere advisering.”

De Standaard 06.07.2005 – Reactie op de cultuurnota van de openbare omroep

Bart De Baere, directeur Muhka en voorzitter van de Raad voor Cultuur: “Ons standpunt is bekend. De Raad voor Cultuur mengt zich niet verder in het gesprek. Persoonlijk blijf ik voorstander van een integrale benadering. Als de VRT met verschillende sporen werkt, vrees ik voor een cascade van doorverwijzingen.”

De Tijd 26.07.2005 – Openbare omroep: een culturele instelling

Voor de Raad voor Cultuur is de VRT in de eerste plaats een culturele instelling die kijkcijfers in geen geval als absoluut mag beschouwen. De raad meent dat de openbare omroep cultuur moet brengen in zowel specifieke formats als in de algemene programma’s.

De Tijd 06.09.2005 – Twijfel over cultuurnota VRT

Bart De Baere, de directeur van het Antwerpse Museum voor Hedendaagse Kunst (MuHKA), is tegelijk voorzitter van de Raad voor Cultuur. Dat adviesorgaan pleitte er in het voorjaar nog voor dat de VRT op al zijn netten cultuur ‘in de diepte en de breedte’ aan bod zou laten komen.

De Morgen 24.11.2005 - Raad voor Cultuur levert advies over culturele diversiteit aan minister Anciaux

De Raad voor Cultuur, een denktank onder het voorzitterschap van Muhka-directeur Bart De Baere, maakte een advies ter zake over aan zowel Anciaux als het Vlaams Parlement. “Culturele diversiteit is misschien wel de meest dringende uitdaging van onze

maatschappij”, stelt de raad. Maar een beleid daaromtrent houdt ook gevaren in.

Muhka-directeur Bart De Baere vindt het “ongemeen belangrijk en goed” dat Anciaux werkt aan een inhaalbeweging voor achtergestelde groepen die het landschap opentrekt. “Alleen moet zo’n impulsbeleid tijdelijk zijn”, stelt De Baere. “Op lange termijn is het nefast om op bepaalde groepen te blijven focussen. Door ze als afgesloten eenheden te benaderen en te bevoordelen, isoleer je ze. Maar mensen en groepen zijn geen gesloten vaten. We zijn nooit te reduceren tot Vlaming of Marokkaan, we zijn altijd zoveel meer. Als je het dus over diversiteit hebt, gaat het niet over verscheidenheid tussen mensen en groepen, maar wel om verscheidenheid in mensen en groepen. En uit die mensen komt de rijkdom van onze samenleving. Als die gedachte doordringt, zal ze zorgen voor een totaal nieuwe en bevrijdende dynamiek. Dan tel je als overheid geen koppen of voer je geen quota in, maar installeer je een proactief beleid. Dan huren instellingen Moussem niet meer zomaar in om zich een multicultureel aura aan te meten, maar herdenken ze hun hele beleid.”

3.2 Parlementaire stukken

De adviezen die de Raad voor Cultuur in het voorbije jaar op vraag van het Vlaams Parlement gaf, werden parlementaire stukken.

Stuk 50 (2005-2006) – Nr. 1. Advies van de Raad voor Cultuur over het culturele (in) Europa: bewust omgaan met diversiteit (18 november 2005)

Stuk 50-A (2004-2005) – Nr. 1. Advies van de Raad voor Cultuur over de afschaffing van het cultuurpact. Een pleidooi voor diversiteit, openheid, participatie en betrokkenheid. (13 april 2005)

Stuk 50-B (2004-2005) – Nr. 1. Advies van de Raad voor Cultuur over een samenhangend internationaal Vlaams cultuurbeleid. (13 april 2005)

Stuk 50-C (2004-2005) – Nr. 1. Advies van de Raad voor Cultuur over democratie, cultuur, kunst en de VRT. (13 april 2005)

Stuk 50-F (2004-2005) – Nr. 1. Advies van de Raad voor Cultuur over

de toegangsprijzen voor culturele activiteiten en de cultuurbetaalkaart. (16 juni 2005)

Stuk 50-G (2004-2005) – Nr.1. Advies van de Raad voor Cultuur over de administratieve last. (16 juni 2005)

In het voorstel van decreet houdende de wijziging van het decreet van 13 juli 2001 houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid. (17 november 2005) wordt verwezen naar het advies van de Raad voor Cultuur met betrekking tot administratieve last. Stuk 592 (2005-2006) – Nr. 1

Het ontwerp van decreet van 20 januari 2006 houdende instemming met de conventie betreffende de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed, opgemaakt in Parijs op 17 oktober 2003 vermeldt het advies dat de Raad voor Cultuur aangaande gaf. Stuk 666 (2005-2006) – Nr. 1

3.3 Weerklank bij de steunpunten en belangenbehartigers

De Raad voor Cultuur streeft ernaar zijn standpunten ook in het culturele veld bekend te maken. Voor adviezen ten gronde werd aan de steunpunten en belangenbehartigers gevraagd deze via de eigen kanalen kenbaar te maken.

Het Vlaams Theater instituut (VTi) richtte www.vti.be/cafecasa in, een website rond culturele diversiteit met een link naar een elektronische versie van het advies dat de Raad voor Cultuur daaromtrent gaf. CultuurNet Vlaanderen startte met de website www.culturele-diversiteit.be, waarbij een link naar het diversiteitsadvies werd opgenomen. Het Vlaams Centrum voor Volkscultuur, Socius, Initiatief Beeldende Kunst (IBK) en Kunst en Democratie verwijzen via hun eigen kanalen naar deze websites. Het Vlaams Fonds voor de Letteren gebruikte het advies aangaande diversiteit als een van de bronnen voor hun actieplan culturele diversiteit 2006-2007.

Verder maakte CultuurNet Vlaanderen nieuwsitems aan over standpunten van de raad in verband met culturele diversiteit en cultuur op de VRT. Het advies aangaande cultuur op de VRT werd eveneens gepubliceerd en het werd ook opgenomen in de deelnemersmappen van het salon dat CultuurNet organiseerde op 8 oktober 2005. Het

advies dat de raad gaf aangaande toegangsprijzen en de cultuur-betaalkaart verschijnt eveneens op de website van CultuurNet. VTi bracht op zijn website en in zijn courant ook nog verslag uit van het advies omtrent administratieve last.

Culturele Biografie Vlaanderen, vervolgens, vermeldt het advies van de raad aangaande administratieve last en verschaft er toegang toe. Recent is er ook een link naar alle adviezen aangemaakt. Dat deed ook het Vlaams Centrum voor Amateurkunsten. De Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk (FOV) bericht in zijn elektronische magazines of zogenaamde 'digizines' regelmatig over adviezen van de raad. Zo publiceerde digizine 5 (15/3) alle vragen van parlamentsvoorzitter Norbert De Batselier aan de Raad voor Cultuur. Digizine 7 (15/4) bevatte het advies van raad over de cultuurpactwetgeving en digizine 8 (29/4) berichtte over 4 adviezen tegelijk, namelijk de adviezen omtrent de beheersovereenkomst van de VRT, de afschaffing van het cultuurpact, het internationaal Vlaams cultuurbeleid en de ratificatie van Unesco '70. Digizine 10 (8/6) duidde de werkzaamheden van de raad omtrent planlastvermindering.

Het digitaal platform van de steunpunten IAK en IBK heeft het advies van de raad "Democratie, cultuur, kunst en de VRT" gebruikt bij de voorbereiding én bij het debat tijdens het eerste ronde tafelgesprek rond het thema 'cultuur en omroep', dat in samenwerking met CultuurNet Vlaanderen werd georganiseerd. Ook de studie 'Breedband voor cultuur' dat werd opgezet door deze steunpunten verwijst naar dit advies.

Bij het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) staat het advies bij het ontwerp van reglement voor subsidiëring van projecten en hobbyverenigingen genoteerd op de site.

3.4 Overig

In 2005 werd het *Memorandum 2004 voor de nieuwe Vlaamse regering. De toekomst van Vlaanderen: vragen voor een Vlaams Cultuurbeleid* dat de Raad voor Cultuur in 2004 voorstelde aan de minister 19 keer aangevraagd. Het Jaarverslag 2004 kende 25 aanvragen.

Tijdens de presentatie "Haalbaarheidsstudie voor een crossmediaal cultuuraanbod van de VRT" op woensdag 30 november 2005 in de

VRT Perszaal verwees Aimé Van Hecke in zijn toespraak naar het advies dat de Raad voor Cultuur ter zake gaf.

Op maandag 19 december 2005 werd op het kabinet Cultuur een toelichting gegeven over het advies omtrent culturele diversiteit door vertegenwoordigers van de Raad voor Cultuur samen met enkele experts die bij de voorbereiding van het advies betrokken waren.

II. Een vooruitblik

4. Aandachtspunten voor 2006

Het vorige jaarverslag in 2004 vermeldde aandachtspunten waarop de Raad voor Cultuur zich wenste te concentreren voor zijn werking in het volgende jaar.

De raad heeft niet alle thema's kunnen behandelen. De vragen vanuit het Vlaams Parlement en de vragen van de Regering kregen uiteraard voorrang.

In 2006 neemt de raad zich voor om toch nog enkele van de voorgenomen punten uit te werken, in de mate dat de verwachte oprichting van een strategische adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media dit toelaat wat betreft het tijdsbestek. Zo zijn er:

- ontwerp van decreet tot oprichting van de Raad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
- de herstructurering (academisering) van het Hoger Onderwijs
- transversale initiatieven tussen cultuur, onderwijs en welzijn
- soepelheid van instrumenten of ter beschikking stellen van nieuwe instrumenten voor transversale initiatieven

Ook de hierna volgende punten hoopt de raad te behandelen:

- de geldstromen binnen cultuur
- het cultureel akkoord tussen Vlaanderen en de Franse Gemeenschap
- relatie vrijwilligers – professionals met het oog op het culturele zomerseizoen
- vrijetijdsbeleid, met als invalshoek de experimenten met vrijetijdswinkels in vier steden.

De raad zal ook het advies over strategieën voor de verhoging van de cultuurcompetentie afwerken.

5. Interview met beleidsmakers

De publicatie van het Jaarverslag van de Raad voor Cultuur leek ons een goede gelegenheid om bij enkele beleidsmakers te polsen hoe de werking van de raad wordt ervaren en hoever het staat met de omvorming van de Raad voor Cultuur, de Sportraad, de Mediaraad, de Raad voor de Kunsten en de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding tot één strategische adviesraad voor het beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media. Ziehier wat we te weten kwamen.

5.1 Gesprek met Bert Anciaux, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel

Raad voor Cultuur:

In 2006 komt er een omvorming van de Raad voor Cultuur naar een strategische adviesraad. Waarom is dat? En welke accenten zou u willen leggen, wat zijn uw kernbetrachtingen hierbij?

Minister Bert Anciaux:

De omvorming tot een strategische adviesraad (SAR) is geen beslissing van mij als bevoegd minister, maar past in de globale hervorming van de administratie die ook bekend staat als BBB, Beter Bestuurlijk Beleid. In 2006 komen we in de operationele fase: eerst wordt de administratie zelf hervormd, dan worden ook de adviseringsapparaten herbekeken. In deze context is de omvorming dus te situeren.

De laatste jaren is de werking van de huidige Raad voor Cultuur kwalitatief sterk verbeterd. Dat is onder andere het gevolg van een betere omkadering, waardoor de professionalisering kon toenemen en er dus ook beter onderbouwde adviezen tot stand konden komen. Deze lijn zou ik zeker willen doortrekken.

De mensen die deel uitmaken van de diverse adviesraden doen dat niet beroepshalve. Hun inzet als adviseur is een vorm van dienstbaarheid aan de gemeenschap. Ik heb daar zeer veel respect en appreciatie voor. Je kan evenwel niet verwachten dat ze er onbeperkt tijd in investeren. De vroegere manier van werken, zonder voldoende omkadering,

bracht niet meteen een duurzaam resultaat tot stand. Dat is nu wel het geval en dat moet bestendig worden in de toekomst.

Positief ook in de nieuwe SAR is het idee van een centrale raad met deelraden voor de subdomeinen. Een breder kader dus als sluitstuk, met daarnaast deelraden, als alternatief voor één allesomvattende raad.

Raad voor Cultuur:

Wanneer zal de SAR worden opgericht en wat zijn de gevolgen voor de “uittrekkende” raden?

Minister Anciaux:

Het is onze betrachting om de SAR snel op te richten maar met aandacht voor een evenwichtige samenstelling zodat de SAR een goede weerspiegeling wordt van het veld. We willen daarvoor de nodige tijd nemen. Het veld moet eveneens de kans krijgen om zich over de samenstelling te beraden. Ondertussen kan de huidige Raad voor Cultuur zijn werk verder zetten.

Raad voor Cultuur:

Er fietsen nogal wat partijen naast elkaar met taken of toch minstens ambities op het vlak van de beleidsvoorbereiding en –evaluatie (het BIP, de expertisecentra, de steunpunten, de belangenbehartigers, het veld, de Raad voor Cultuur...). Wat is de rol van een strategische adviesraad in relatie met deze andere spelers?

Minister Anciaux:

De belangenbehartigers bepalen autonoom hun strategie. Aan de steunpunten heb ik gevraagd na te denken over een efficiënte invulling van hun werking. De discussie over hun rol en opdracht zal pas over een paar maanden ten gronde gevoerd worden, men maakt nu de oefening van zelfreflectie en –evaluatie. Het einddoel moet zijn: tot een goede synergie komen. Daarnaast hecht ik ook veel belang aan een goede communicatie tussen het kabinet, de administratie en de andere actoren. Communicatie is een heikel punt in deze samenleving. Er zullen altijd hiaten zijn, dat is onvermijdelijk. De beste oplossing is om zo goed mogelijke afspraken te maken en goede relaties te onderhouden tussen de verschillende actoren. De SAR is per definitie een adviesraad en moet de minister en zijn beleidsraad over strategische punten adviseren. Dit is m.i. in beleidsbepaling essentieel aangezien de beleidsraad juist bestaat uit de vertegenwoordiging van de sector.

Raad voor Cultuur:

Kan u vanuit uw ervaring meegeven op welk moment er het best advies wordt gegeven vanuit de raad? Situeert u dat in de voorbereidende fase, zoals bij het advies aangaande culturele diversiteit gebeurd is, of eerder op het moment dat het voorstel al op tafel ligt, zoals het geval was bij het advies omtrent culturele industrieën?

Minister Anciaux:

Ik denk dat daar geen algemene regel op te kleven is. Een verschil in werkwijze zal een verschil in moment van consultering tot gevolg hebben. Enerzijds is er de mogelijkheid dat ik als minister een visie ontwikkel, al dan niet in overeenstemming met de visie die in het veld leeft. Dat was zo bijvoorbeeld in het geval van de cultuurindustrieën. Anderzijds is het mogelijk dat ik via een brede raadpleging tot een conclusie tracht te komen. Volgens mij kunnen de twee perfect naast elkaar bestaan.

Raad voor Cultuur:

De Raad voor Cultuur heeft zijn tweede werkjaar achter de rug. Hoe ervaart u de werking? Ziet u dossiers of thema's waar de raad een rol kan spelen?

Minister Anciaux:

De Raad voor Cultuur heeft nog altijd zijn rol te spelen. Een aantal dossiers liggen nu of binnen afzienbare tijd op tafel. Concreet denk ik bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van een beleid rond de semi-professionele kunsten, dat een inbedding zal vinden in het Decreet voor de Amateurkunsten.

Wie naar de cultuurnota 2004-2009 kijkt, merkt dat er, naast de klasieke subsidiëring, alternatieve beleidsinstrumenten worden ontwikkeld: ik heb het dan over de cultuurindustrie enerzijds en de ondersteuning van de semi-professionele sector anderzijds. Dat er een ontzettend groot en divers cultureel leven bestaat in Vlaanderen is niet nieuw. Het komt erop aan ook beleidsmatig voldoende te variëren en te diversifiëren.

Raad voor Cultuur:

Is het volgens u zinvol om bij de samenstelling van de SAR ook rekening te houden met vertegenwoordiging van de niet-gesubsidieerde sector, met name uit de cultuurindustrie?

Minister Anciaux:

Het hele veld moet zich kunnen vinden in de samenstelling van de SAR, dus ook het onderdeel cultuurindustrie. Het aantal mandaten in de SAR is evenwel beperkt, we zullen dus op zoek moeten gaan naar leden met een breed spectrum. Op het niveau van de deelraden hebben we iets meer ruimte voor de vertegenwoordiging van zeer specifieke subsectoren.

Raad voor Cultuur:

Tot slot: in welke mate drukken volgens u onze adviezen op het beleid?

Minister Anciaux:

De adviezen van de raad worden altijd met zeer veel belangstelling gelezen en bestudeerd. Ze hebben vanzelfsprekend een impact. Ze vormen een belangrijk aftoetsingsmoment, het raakvlak met de sectoren bevindt zich onder andere hier.

5.2 Gesprek met Dany Vandebossche, voorzitter van de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media van het Vlaams Parlement

Raad voor Cultuur:

Het voorbije jaar stelde de parlementscommissie negen vragen voor advies, terwijl de Raad voor Cultuur vroeger vooral tijdens hoorzittingen geraadpleegd werd. Vanwaar deze gewijzigde werkwijze?

Dany Vandebossche:

De relatie tussen de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport en Media en de Raad voor Cultuur was tot nu toe louter formeel, met af en toe een hoorzitting. Daar bestonden redenen voor. Ten eerste waren het de adviesraden en de beoordelingscommissies die de inhoudelijke beoordeling van dossiers deden, en bleef het politieke aspect redelijk strikt daarvan gescheiden. In de commissie waren er zelden discussies over dossiers. In het begin van deze legislatuur heeft men geprobeerd om mensen uit de sectoren zoveel mogelijk te horen en bovendien was er

het jaarlijkse ritueel rond de beheersovereenkomst van de VRT. Ten tweede is deze commissie meer bezig geweest met media dan met cultuur; kijk de agenda er maar op na. De vragen en de discussies over media-aangelegenheden zijn toegenomen. Mijn gok is echter dat dat zal minderen na juni.

Op deze manier was er echter weinig contact tussen de raad en de commissie, dus kwam het idee om meer te doen dan alleen hoorzittingen te organiseren. De raad is er tenslotte om advies te geven, dus dan vragen we ook advies, was de redenering. Vroeger was er geen structureel overleg, dat hebben we deze legislatuur proberen te veranderen. Voor beiden is het wederzijds contact een interessant gegeven, denk ik. Bijvoorbeeld rond planlastvermindering is het advies van de raad in de discussies opgenomen.

Raad voor Cultuur:

U haalt het advies omtrent administratieve last aan. In welke mate dragen volgens u ook andere adviezen bij tot het beleid?

Vandenbossche:

Wel, het advies aangaande cultuur op de VRT zal zeker nog aan bod komen; het is trouwens al vertaald geweest in resoluties en dergelijke. Ook adviezen zoals dat rond cultuurindustrie zullen zeker onderwerp van discussie worden. Dat advies is zeer interessant omwille van de opsplitsing van een gesubsidieerde en niet-gesubsidieerde sector. De Raad voor Cultuur zal zich in de toekomst meer en meer met de niet-gesubsidieerde sector moeten bezig houden. Daar is vanuit die sector trouwens ook vraag naar.

Raad voor Cultuur:

Er staat ook een nieuwe ontwikkeling op til voor een strategische adviesraad. Moet bij de samenstelling daarvan dan rekening gehouden worden met die opsplitsing?

Vandenbossche:

Dat ligt bijna voor de hand, omdat we ons daar ook meer mee bezig houden. Het budget voor cultuur is enorm gegroeid het voorbije jaar: een stijging zit er voor 2006 niet meer in – en waarschijnlijk zal er ook nooit meer zo'n grote stijging komen. We moeten dus nieuwe mogelijkheden tot financiering zoeken en we moeten economische instrumenten voor de culturele sector inschakelen. Persoonlijk vind ik dat

een goede ontwikkeling: je moet alleen subsidiëren wat zonder subsidie niet kan blijven bestaan.

Het is alleen jammer dat de discussie nu zo op de musicalsector geënt is. Na de uitvoering van het Kunstendecreet bleven zij wat verweesd achter. Ook in de parlamentscommissie was daarover discussie en er is nu een resolutie over deze sector op komst. Vreemd is wel dat er geen enkele projectaanvraag is binnengekomen. Ik vermoed dat men opzag tegen de papierslag? We proberen trouwens een oplossing te zoeken voor deze papierslag tijdens subsidierondes. Op dat vlak is er momenteel geen sprake van planlastvermindering. We discussiëren erover of er beperkingen kunnen worden opgelegd.

Raad voor Cultuur:

Het ontwerp van decreet tot oprichting van een strategische adviesraad komt eraan. Wat zijn de verwachtingen van het parlement hierover?

Vandenbossche:

De oprichting van een strategische raad is een gevolg van BBB, wat ik als dusdanig een goed project vind. De één op één-relatie van een minister per beleidsdomein zal in de praktijk echter niet werken: ministers gaan bij de bevoegdheidsverdeling niet uit van een constructie bij de administratie.

Het systeem van deelraden in deze overkoepelende strategische raad vind ik een goed principe. Tussen de sectoren bestaan er te grote verschillen. Het ontwerpdecreet ligt echter nog niet bij de commissie. Het kaderdecreet is ook in een andere commissie aan bod gekomen. Bijgevolg is er nog geen discussie over geweest: de vraag heeft zich nog niet aangediend.

De culturele sector is natuurlijk maar een klein deelgebied van deze hele operatie. Ik geef twee voorbeelden die toch met cultuur te maken hebben. De Vlaamse Opera zal niet omgevormd worden tot een EVA – een extern verzelfstandigd agentschap – maar zal opnieuw een vzw worden. Als VOI heeft de Opera slecht gefunctioneerd. De VRT, ten tweede, zal een publieke nv blijven.

Raad voor Cultuur:

Er fietsen nogal wat partijen naast elkaar met taken of toch minstens ambities op het vlak van de beleidsvoorbereiding en –evaluatie (het

BIP, de expertisecentra, de steunpunten en de belangenbehartigers, het veld, de Raad voor Cultuur,...). Hoe breng je dat allemaal bij elkaar? Wat is de relatie tussen al deze partijen?

Vandenbossche:

Dat is één van de zaken waarover de decreetgever zich over zal moeten buigen. Van de steunpunten en belangenbehartigers wordt wel eens gezegd dat het een 'Mexicaans leger' is: met veel generaals en weinig soldaten. Vanuit het veld komen er soms vragen over de juiste rol van de steunpunten, de belangenbehartigers, de adviesraden etc. Ook in de vorige legislatuur zorgde dit voor hartige discussies. Dit wordt een vraag aan de Raad voor Cultuur om advies over te geven!

De taakomschrijving en de rol van de steunpunten zijn niet duidelijk: iedereen tast erover in het duister. Dat komt omdat we vertrokken zijn met een steunpunt in één bepaalde sector – en dan moesten er in andere sectoren ook steunpunten worden opgericht. Nu zitten we met een heel 'bos' van steunpunten, al hoort men dat daar niet zo graag. Nochtans is een goede opsplitsing tussen steunpunt en belangenbehartiger nodig en ook mogelijk: kijk maar naar de sociaal-culturele sector. Tussen het FOV en Socius bestaat er een goede taakverdeling en men houdt zich er ook aan. Zij hebben ook een lange traditie hierin, en bovendien zijn het daar de grootste 'vergadertijgers'. Dat illustreert ook het belang van sterke figuren bij organisaties.

Het probleem is ook dat cultuur, en ook welzijn, moeilijke sectoren zijn voor een reorganisatie zoals BBB. Op papier is alles goed afgelijnd, in de praktijk helemaal niet. Bijvoorbeeld de afbakening tussen het departement en de adviesraad zal in de commissie ook onderwerp van discussie zijn – zonder BBB terug te willen draaien. De verhouding tussen alle 'partners' is voer voor een grondig debat. De adviesraad kan daar eventueel bij betrokken worden.

Het gezegde "politiek heeft weinig interesse in cultuur" geldt ook voor ambtenarenzaken. Het decreet van BBB en de gevolgen daarvan (nieuwe structuren) zijn niet zomaar overzetbaar naar alle sectoren. De weg achter de coulissen is alleszins nog niet ingezet. De commissie kan nu niets doen dan wachten op een ontwerp van decreet.

III. Administratief kader en samenstelling

6. Legistiek kader

De Raad voor Cultuur is opgericht bij decreet van 19 december 1997 (BS 11 april 1998), gewijzigd bij decreten van 30 maart 1999 (BS 27 augustus 1999), 18 mei 1999 (BS 15 juli 1999), 2 april 2004 (BS 6 juli 2004) en 7 mei 2004 (BS 9 juli 2004).

Besluit van de Vlaamse Regering van 5 mei 1998 (BS 25 juni 1998), gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 20 oktober 1998 (BS 5 december 1998) en bij besluit van 15 december 2000 (BS 1 februari 2001).

6.1. Opdracht

De Raad voor Cultuur geeft op eigen initiatief of op verzoek van de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement onafhankelijke en deskundige adviezen en aanbevelingen over culturele ontwikkelingen en de samenhang en doeltreffendheid van het cultuurbeleid.

De opdracht van de Raad voor Cultuur is bepaald in artikel 5 van het decreet van 19 december 1997 en luidt als volgt:

“De Raad voor Cultuur heeft in het kader van beleidsvoorbereiding en beleidsevaluatie als opdracht:

1° Op eigen initiatief, op verzoek van de regering of op verzoek van het Vlaams Parlement, onafhankelijke en deskundige adviezen en aanbevelingen te verstrekken omtrent:

- a) de culturele ontwikkelingen in de Vlaamse Gemeenschap;
- b) een inclusief cultuurbeleid waarbij vanuit vele maatschappelijke invalshoeken de bevordering van de culturele levenskwaliteit wordt nagestreefd;
- c) het intersectorale cultuurbeleid in alle aangelegenheden bedoeld in artikel 2 (verwijzing naar de culturele aangelegenheden);
- d) de bevordering van culturele participatie en het wegwerken van culturele achterstelling;
- e) het evalueren van en adviseren over de internationale culturele samenwerking;
- f) de bevordering van de creatie, de productie en de bewaring van

- cultuurproducten;
- g) de beleidsvoorstellen vanuit hun mogelijke rechtstreekse of onrechtstreekse effecten en vanuit hun samenhang met het hele cultuurbeleid;
 - h) de samenhang en de doeltreffendheid van het cultuurbeleid als zodanig.

2° In samenwerking met de regering debatten en studiedagen over beleidsrelevante thema's organiseren.”

6.2. Termijn voor advies

Als de Vlaamse Regering advies vraagt, dient de Raad voor Cultuur advies te geven binnen de door haar gestelde termijn. Voor advies op verzoek van het Vlaams Parlement heeft de Raad voor Cultuur minstens 30 dagen.

6.3. Openbaarheid

Vijf dagen na overlegging aan de Vlaamse Regering of aan het Vlaams Parlement zijn de adviezen en de verslagen openbaar.

6.4. Huishoudelijk reglement

De werking van de Raad voor Cultuur wordt geregeld in een huishoudelijk reglement. Op 12 maart 2004 werd het door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

7. Samenstelling

Vrijdag 12 december 2003 benoemde de Vlaamse Regering de nieuwe leden van de Raad voor Cultuur (Belgisch Staatsblad van 14.01.2004 – Ed. 2).

Vrijdag 14 mei 2004 benoemde de Vlaamse Regering drie leden, afgevaardigden van de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding en van de Vlaamse Mediaraad tot lid van de Raad voor Cultuur (Belgisch Staatsblad van 07.06.2004 – Ed. 2)

De Raad voor Cultuur is als volgt samengesteld:

- 13 leden deskundig inzake culturele aangelegenheden;
- 7 leden van de Raad voor de Kunsten: voorzitter + 6 voorzitters-commissies;
- 7 leden van de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding: voorzitter + 4 voorzitters commissies + 2 leden;
- 2 leden van elk van de volgende raden:
 - de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap;
 - de Vlaamse Hoge Raad voor de Sport;
 - de Vlaamse Mediaraad;
 - de Vlaamse Raad voor het Toerisme.

De huidige leden zijn, in alfabetische volgorde:

1. de heer Patrick Allegaert, curator tijdelijke tentoonstellingen Museum Dr. Guislain, Gent, verantwoordelijke communicatie
2. de heer Herman Baeten, directeur Musica vzw, Impulscentrum voor Muziek
3. mevrouw Hasina Benchelabi, artistieke kern Toneelgezelschap Dito-Dito, auteur; ontslagnemend op 28 november 2005
4. mevrouw Sigrid Bousset, ondervoorzitter Raad voor Cultuur, programmator Het Beschrijf
5. mevrouw Moniek Bucquoye, tentoonstellingsmaker, auteur Design en Architectuur
6. de heer Bart De Baere, voorzitter Raad voor Cultuur, directeur MuHKA
7. de heer Jan De Braekeleer, directeur Wisper
8. de heer Piet De Gryse, conservator Koninklijk Legermuseum, Brussel
9. mevrouw Chantal De Smet, diensthoofd Cultuur Hogeschool Gent
10. de heer Hugo De Vos, directeur Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk
11. de heer Bart Doucet, cultuurbeleidscoördinator stad Gent
12. de heer Eddy Frans, algemeen directeur vzw De Rand
13. mevrouw Anjes Goris, voorzitter Commissie Cultuurcentra en Gemeenschapscentra van de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding
14. de heer Frank Herman, coördinator Erfgoedbeleid, Erfgoedcel Antwerpen
15. de heer Gi Mateusen, oprichter-vennoot van PICS bvba, Audio-visueel Productiebedrijf

16. mevrouw Jorijn Neyrinck, Tapis Plein vzw
17. de heer Johan Notte, directeur Vermeylenfonds
18. de heer Rik Pinxten, gewoon hoogleraar Universiteit Gent
19. mevrouw Marleen Platteau, voorzitter Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding, cultuurbeleidscoördinator Ternat
20. de heer Harold Polis, uitgeefredacteur Meulenhoff/Manteau
21. de heer Geert Puype, algemeen voorzitter VVBAD, bibliothecaris Openbare Bibliotheek Menen
22. de heer Johan Swinnen, hoofddocent Vrije Universiteit Brussel, hoogleraar Hogeschool Antwerpen, voorzitter Vlaamse Dienst voor Filmcultuur
23. de heer Johan Thielemans, voorzitter Raad voor de Kunsten, docent Hogeschool Gent
24. mevrouw Leen Thielemans, coördinator Kunst in Zicht
25. de heer Julien Van Borm, hoofdbibliothecaris Universiteit Antwerpen; ontslagnemend op 31 december 2005
26. mevrouw Leen Vanderhulst, voorzitter Vlaamse Jeugdraad
27. de heer Joannes Van Heddegem, directeur-generaal Hogeschool Sint-Lukas Brussel (tot 31 januari 2005), ere-directeur Hogeschool Sint-Lukas Brussel (sinds 1 februari 2005)
28. de heer Bart Vanreusel, voorzitter Vlaamse Sportraad, hoogleraar Sportsociologie Katholieke Universiteit Leuven
29. de heer Peter Vantygghem, chef cultuur en media De Standaard
30. de heer Jan Van Vaerenbergh, directeur Openbare Bibliotheken Antwerpen
31. mevrouw Martine Verheyen, sporttechnisch coördinator FROS, Amateursportfederatie vzw
32. de heer Luk Verschueren, voorzitter Centrum voor Arbeidersvorming en Cultuur, de cultuurkoepel van het ACW
33. de heer Steven Wouters, secretaris Vlaamse Jeugdraad (vervanging vanaf november 2005: Pepijn Debosscher, coördinator Vlaamse Jeugdraad).

8. Secretariaat

Het secretariaat van de Raad voor Cultuur wordt waargenomen door de Cel Strategische Adviesraden van het directoraat-generaal van de administratie Cultuur van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De Cel Strategische Adviesraden ondersteunt en kadert eveneens de werking van de Raad voor de Kunsten en de Adviserende Beroepscommissie voor Culturele Aangelegenheden.

Samenstelling Cel Strategische Adviesraden:

Iris Van Riet, vanaf 1 januari 2004, secretaris van de Raad voor Cultuur
02 553 41 93
iris.vanriet@wvc.vlaanderen.be

Hanne Schuermans, vanaf 1 september 2005, beleidsmedewerker
02 553 41 71
hanne.schuermans@wvc.vlaanderen.be
(ter vervanging van Isabel Paeme, beleidsmedewerker)

Viviane Petré, vanaf 1 maart 2004, directiesecretaris
02 553 41 91
viviane.petre@wvc.vlaanderen.be

Grieta De Ruyter, vanaf 28 september 2005, administratief medewerker
02 553 41 34
grieta.deruyter@wvc.vlaanderen.be
(ter vervanging van Myriame Debroeck, administratief assistent)

Voornoemde personeelsleden zijn tewerkgesteld respectievelijk als directeur, adjunct van de directeur, deskundige en administratief medewerker bij het directoraat-generaal.

De taken van het secretariaat zijn veelvuldig. In dit verband kan worden verwezen naar de opdrachten van de Raad voor Cultuur zoals omschreven in het artikel 5 van het decreet van 19 december 1997. Meer specifiek gaat het om coördineren van werkzaamheden, voorbereiden van discussienota's en (ontwerp-)adviezen, opvolgen van projecten en werkgroepen, voeren van beperkte studieopdrachten, opvolgen van het werkveld, contacten leggen, verzorgen van externe communicatie, verslaggeving en alle bijhorende administratieve taken,...

9. Informatie over de Raad voor Cultuur

Informatie over de opdracht, de samenstelling en de werking van de Raad voor Cultuur is te vinden op www.raadvoorcultuur.be. Alle verslagen, adviezen, standpunten en publicaties van de Raad voor Cultuur zijn er ook consulteerbaar.

De publicaties van de Raad voor Cultuur zijn eveneens verkrijgbaar via het elektronisch bestelloket op de portaalsite www.vlaanderen.be of elke werkdag tussen 9 en 19u via het gratis nummer van de Vlaamse Infolijn 0800/3 02 01.

Colofon

Redactie

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Administratie Cultuur – directoraat-generaal
Cel Strategische Adviesraden

Verantwoordelijke uitgever

Bart De Baere
Voorzitter Raad voor Cultuur
Arenbergstraat 9
1000 Brussel
raadvoorcultuur@vlaanderen.be
www.wvc.vlaanderen.be/cultuurbeleid
02 553 41 71

Grafische vormgeving

Afdeling Communicatie en Ontvangst
Ingrid Van Rintel

Foto's

De foto's in het Jaarverslag komen uit de reeks *Welcome to Belgium* van *Charif Benhelima*. *Welcome to Belgium 1990-1999* is het resultaat van een negen jaar durend fotografisch onderzoek naar het gevoel van vreemdeling zijn. Ze sluiten qua thema en sfeer perfect aan bij één van de hoofdadvisen van de Raad voor Cultuur in 2005, met name het bewust omgaan met diversiteit. Beschouw het als één van de "special practices" in het culturele landschap.

Druk

Arte-Print, Brussel

Depotnummer

D/2006/3241/010

Uitgave

2006